

ARSÈNE WENGER

John Cross

Mladá fronta

MLADÁ FRONTA

JOHN CROSS

ARSÈNE WENGER

**PŘÍBĚH ARSENALU
POD TRENÉREM WENGEREM**

Mladá fronta

Překlad Milan Lžička

Copyright © John Cross, 2015

Translation © Milan Lžička, 2016

ISBN 978-80-204-4015-0

I v krušných životních údobích skýtá fotbal útěchu.

Mě osobně k fotbalu, Arsenalu a lásce k této hře přivedl táta.

Když Arsenal v květnu roku 2014 prohrával ve finále Anglického poháru s Hullem 0:2, skoro jako bych slyšel, jak se táta – který pouhé dva dny předtím umřel – shora našťvaně dívá a říká: „Nemohli byste mi alespoň pro jednou udělat radost?“

A Arsenal mu ji samozřejmě udělal. Na Arsènu Wengerovi je kouzelné to, že tu radost už tolikrát udělal tolika lidem a že ji nadále rozdává.

Tuto knihu bych nenapsal bez podpory rodiny. Rád bych ji věnoval právě tátovi. Moc mi chybí, jak jsme si spolu povídali.

OBSAH

ÚVOD	9
COPAK JE PO JMÉNĚ?	15
FRANCOUZSKÁ REVOLUCE	47
ADOPTOVANÝ ANGLIČAN	78
VE JMÉNU SLÁVY	94
NEPORAZITELNÍ	108
EVROPSKÝ NEZDAR	126
POUTO	143
HUBENÁ LÉTA	156
KDO OPOUŠTÍ LOŽ	181
STAŘÍ RIVALOVÉ	203
VZTAHY S NOVINÁŘI	232
PAN INTELIGENTNÍ	256
NEVOLE FANOUŠKŮ	275
NOVÝ POČÁTEK	288
TRIUMF V ANGLICKÉM POHÁRU 2014	312
TRÉNINK A TAKTIKA	322
LÉTO ROKU 2014	345
KONEČNÉ HODNOCENÍ	360
REJSTŘÍK	377

ÚVOD

Arsène Wenger rozhodně není tuctový fotbalový trenér – a tento Francouz je na svou odlišnost hrdý.

Jako by chtěl Wenger tuto skutečnost potvrdit, odletěl v pondělí 1. září 2014 s agentem Leonem Angelem do Říma na charitativní fotbalový zápas. Zatímco byl zbytek fotbalového světa přilepený k telefonu, případně sledoval dění posledního přestupového dne v televizi, Wenger se vydal do Vatikánu na setkání s papežem Františkem.

Výkonný ředitel Arsenalu Ivan Gazidis se mezitím zoufale snažil uzavřít přestup Dannyho Welbecka z Manchesteru United. Pokoušel se s trenérem telefonicky spojit, a když se nakonec dovolal Angelovi, bylo mu řečeno, že Wenger mluví s papežem. V průběhu dne se nakonec Welbeckův přestup dotáhl a Wenger získal kýženou posilu. I tato příhoda však dokládá, že zde nemáme co do činění s obyčejným fotbalovým koučem.

Wenger se nerad nechává vtahovat do přestupových licitací. V posledním den přestupového okna roku 2011, kdy Arsenal podlehl bláznivé nákupní horečce, se trenér zúčastnil konference v Ženevě, což příhodně ilustruje, kde leží jeho priority. Hraje podle vlastních pravidel, je odhodlán vítězit na úrovni. Přestupového trhu, na němž létají horentní částky, se raději straní, a přesto dovede zařídít, aby jak on, tak jeho svěřenci dostali velmi dobře zapláceno.

Do Arsenalu, roku 1996 ještě typicky anglického fotbalového klubu, vplul Wenger coby celkem neznámý trenér, už záhy se však uvedl jako génius, fotbalový revolucionář. Díky pohledné hře jeho týmů ve spojení s jeho šarmem a nečekaným důvtipem bylo jasné, že

ARSÈNE WENGER

se v Premier League stane jednou z největších osobností všech dob a rovněž nejúspěšnějším trenérem v dlouhé a slavné historii Arsenalu.

V době Wengerova příchodu byl v Anglii úřadujícím mistrem Manchester United a jeho nejvážnějším konkurentem Newcastle. Pod vedením Bruce Riocha skončil Arsenal sezonu předtím pátý a Wengerovým nejzásadnějším počinem v následujících dvou dekadách byla schopnost vyhrávat trofeje a vtisknout klubu stabilní výkonnost, díky níž už klubová měřítka neměla nikdy klesnout tak hluboko.

Wenger s sebou přinesl styl fotbalu a hráčskou kvalitu, jaké byly do té doby v Arsenalu k vidění zřídka. Zavedl nové tréninkové metody, nový způsob stravování a k tomu měl dokonale zmapovaný francouzský přestupový trh. Skvostné hlášky a průpovědky mu zajišťovaly první stránky novin a jeho soupeření s trenérem a manažerem Manchesteru United sirem Alexem Fergusonem – a to jak na hřišti, tak mimo ně – dalo vzniknout jedné z velkých rivalit anglické kopané.

Jenže právě v době, kdy Arsenal lámal rekordy a užíval si nejúspěšnější éru ve svých dějinách, postihla klub dvojnásobná pohroma, která ho přivedla na okraj propasti a mimořádně důkladně prověřila Wengerovy řídicí schopnosti.

Ruská revoluce Romana Abramoviče od roku 2003 finančně zajistila Chelsea a důležitým faktorem Premier League se stala i zámožnost majitelů, kteří převzali Manchester City, a to právě v době, kdy se Arsenal musel výrazně zadlužit, aby mohl přesídlit na nový stánek Emirates Stadium. Wengerovi nezbývalo než bojovat s rukama spoutanými za zády – a přesto každoročně dovedl mužstvo na příčky zajišťující postup do Ligy mistrů a pral se o titul. Roku 2015 dokázal obhájit triumf v Anglickém poháru, díky čemuž se stal prvním trenérem v poválečné historii, který tuto trofej získal šestkrát.

Wenger nadále nerad utrácí „stratosférické“ částky, jak je sám nazývá. Dvě drahé posily světové třídy, Mesut Özil a Alexis Sánchez, mu však pomohly změnit dynamiku, ambice i vyhlídky Arsenalu.

ÚVOD

Z velkých zápasů posledních let se Wengerovi vše nejspíš ideálně sešlo ve finále Anglického poháru roku 2015, v němž jeho mužstvo porazilo 4:0 Aston Villu. Díky směsici rychlosti, nasazení a fotbalovosti se Arsenal předvedl v nejlepším světle. V předchozích kolech proti Hullu, Brightonu, Middlesbrough a Readingu (ne tak ve čtvrtfinále s Manchesterem United) byl favoritem a jen ztěžka se vyrovnával s tlakem očekávání, v tomto případě ale Arsenal konečně ukázal tvář, kterou mu Wenger vtiskl.

Özil létal po hřišti, Sánchez si užíval důležitost zápasu, Santi Cazorla dával hře myšlenku a Theo Walcott přiváděl obranu Aston Villy do úzkých svou hbitostí. Nejenže Arsenal vyhrál, ale zvítězil se stylem, což je pro Wengera nesmírně důležité. Ve fotbalových kuloárech se neustále vede debata o tom, jestli je opravdu důležité, jak se vyhrává – hlavně když se vyhrává. Pragmatici jako José Mourinho nebo Rafa Benítez stavějí výhry nade všechno ostatní, a když zvedají nad hlavu trofeje, jako by to pro ně bylo to jediné podstatné. Wenger však nepochybuje o tom, že to nestačí, a v rozhovoru v květnu 2015 fascinujícími slovy vyjádřil, proč je podle jeho mínění důležité nejen vyhrávat, ale i bavit.

„Nezapomínejme, že vyhrávat i prohrávat se dá různými herními styly,“ nechal se slyšet Wenger. „Osobně se domnívám, že u velkoklubů je vítězit povinnost – ale také vítězit se stylem. Myslím si, že po technické, fyzické i taktické stránce náš sport hodně pokročil, nesmíme však zapomínat na hodnoty, jichž je už po generace nositelem. Jednou z nich je dojem, který z mužstva vyzařuje a přenáší se do ochozů – ten nelže.“

S oblibou si představuju, jak člověk, který se po náročném pracovním týdnu ráno probudí, zažívá okamžik, zlomeček vteřiny, kdy otevře oči a řekne si: ‚Jé, dneska se jdu podívat na svůj tým.‘ Představuju si, jakou mu to udělá radost, jak se těší, že třeba uvidí něco výjimečného. Zaručit mu to samozřejmě nemůžeme, ale musíme se o to snažit... Je úžasné si uvědomit, jak můžete ovlivnit život druhých.“

ARSÈNE WENGER

A právě to se mu znovu poštěstilo roku 2015. Za dobu Wengerova trenérského působení byl Arsenal mnohokrát nahoře a párkrát i dole. K nejzářivějším okamžikům bezpochyby dvakrát patřil double, tedy vítězství v anglické lize i poháru, a to v letech 1998 a 2002, a také sezona 2003/04, kdy se klub zapsal do dějin ziskem ligového titulu bez jediné porážky.

Během přesunu na nový stadion (Emirates Stadium) se sice Wenger z fotbalového trenéra musel přetělit tak trochu i do úlohy účetního, ale přese všechny nezdary a zklamání let následujících mu i v nejchmurnějších obdobích byla inspirací vidina prosluněného májového dne, triumfu na konci sezony.

Jeho filozofie může leckoho frustrovat – a nezřídka opravdu štve a dopaluje i jeho svěřence. Wenger však pracuje s cílem útočit a vítězit; zřídka do zápasů nastupuje s úmyslem bránit a jen soupeři nic nedovolit. Když Arsenal prohraje, působí to naivně a pošelile a Wenger po právu schytává kritiku. Ale když Arsenal vyhraje, sklízí Wenger uznání. A když mužstvo hraje krásně na pohled a zvítězí, je Wenger oslavován jako génius.

Během posledních dvaceti let Wenger v Arsenalu bezpochyby provedl revoluci, změnil tvář anglické kopané a vypracoval se v jednu z nejvýznamnějších postav Premier League. Názory na jeho osobu se výrazně různí, takový už je ale úděl fotbalového trenéra. V této nevděčné profesi někdy nestojí na jeho straně ani vlastní fanoušci.

To ale pouze dokládá, proč je kariéra Arsèna Wengera v anglickém fotbalu už od samého počátku fascinujícím dobrodružstvím, v němž není nouze o drama, zábavu, úspěchy ani zklamání.

Následující řádky se snaží proniknout do podstaty toho, čeho dosáhl, a hodnotí jeho metody. Na základě detailních postřehů od hráčů, realizačního týmu a vedení klubu, ale i díky tomu, že už mnoho let o Arsenalu píšu a sleduju každý jeho krok, lze říct, že pozoruhodný příběh Arsèna Wengera souvisí se samými kořeny fotbalové revoluce.

COPAK JE PO JMÉNĚ?

Chceme-li pochopit, co Arsène Wenger dokázal, je třeba nejprve pochopit, jak to vypadalo v klubu, do kterého roku 1996 přicházel. Teprve pak lze totiž docenit rozsah jeho zásluh i proměny, kterou provedl.

Roku 1996 byl Arsenal klubem, jenž odmítal změny, i když jím zmítala série skandálů, počínaje úplatky přes destruktivní alkoholovou kulturu a vzpourou v šatně konče. Byl to klub prodchnutý tradicemi – mramorem zdobené chodby na tehdejšími stadionu Highbury představovaly připomínku jeho ctihodné minulosti, ale patrně i symbol toho, proč se klub nemůže posunout dál. Památkově chráněné budovy tohoto fotbalového stánku s kapacitou kolem 38 tisíc diváků podléhaly z hlediska případného zvelebování a rozšiřování mnoha omezením. A v zasedačce vedení klubu, která dokonale naplňovala stereotypní představy o Anglii staré školy, bylo na denním pořádku portské a doutníky. Klubu se přezdívalo anglická centrální banka (Bank of England). Toto přízvisko Arsenal získal ve třicátých letech dvacátého století, jelikož měl zámožné majitele, překonával rekordy v přestupových částkách a dával vysoké smlouvy. Nálepka mu vydržela až do let devadesátých, ne snad kvůli tomu, že by klub až tak rozhazoval, ale spíš kvůli tradici, díky tomu, že byl starosvětský a typicky britský.

Angažovat zahraničního kouče, to byla tehdy stále ještě rarita. Možná trochu překvapivě se prvním zahraničním trenérem v nejvyšší

ARSÈNE WENGER

anglické fotbalové soutěži stal Slovák Jozef Vengloš, který se roku 1990 posadil na lavičku Aston Villy, kde vydržel jednu sezonu. Jeho angažování bylo vnímáno jako výjimka z pravidla, odvážný a troufalý krok, který nevyšel. I tím se možná vysvětluje, proč Arsenal roku 1995 možnost angažovat Wengera odmítl.

Arsenal hledal nového lodivoda po jednom z nejbouřlivějších období v dějinách klubu. George Graham, člen týmu Arsenalu, který roku 1971 získal double, byl v únoru 1995 propuštěn po korupčním skandálu, který vypukl po odhalení, že pobíral nevyžádané platby za přestupy. Graham vyhrál dva ligové tituly, několik pohárů a Arsenal pod ním znovu zakusil, jak chutná úspěch. Jeho devítileté působení ale skončilo ostudou, rozkladem týmu, rozhádaným ovzduším v šatně, již dominovala ega hráčů, a nudným herním projevem, což se odrazilo v pověstném skandování fanoušků: „Jedna nula pro Arsenal.“ (*One-nil to the Arsenal; zpíváno na melodii hitu Go West – pozn. red.*)

Příznivcům se ovšem Grahamův opatrnický styl záhy zprotivil, což dokládá, že úspěch vždycky nestačí. Arsenal potřeboval změnu, jiný směr a novou naději. Členem vedení klubu, který se s oblibou prezentoval jako revolucionář s odlišným pohledem na věc, i jako vlivný bafuňář v mocenských kuloárech evropské kopané, byl místopředseda David Dein. A hned první schůzka Wengera a Deina – kteří k sobě mají dodnes blízko – dokonale vyjadřuje všechno, co je potřeba vědět o historii a tradicích Arsenalu. Tehdy to ani jeden z nich ještě netušil, ale 2. leden 1989 se stal klíčovým okamžikem v dějinách klubu.

Wenger, tehdejší trenér Monaka, se přijel podívat na zápas Arsenalu, jelikož ve Francii měla liga zrovna přestávku. V Londýně se zastavil po utkání v Turecku. Agent Dennis Roach mu sehnal vstupenku do lóže pro vedení klubu, odkud přihlížel severolondýnskému derby Arsenalu s Tottenhamem. Arsenal porazil Spurs 2:0 a v té sezoně pak vyhrál titul. Tím hlavním, co Wengerovi ze zápasu utkvělo v hlavě, byť je to spíš komické, byl příchod ryšavého náhradníka

Co pak je po jméně?

Arsenalu na hřiště. Perry Groves může být pyšný, že udělal na Wengera takový dojem, byť to souviselo spíš s barvou jeho křtice. Dein vzpomíná:

[Arsène] projížděl Londýnem a zastavil se na zápas na starém Highbury. Měli jsme zasedačku, která byla v den utkání vyhrazena vedení klubu a jeho privilegovaným hostům, a hned vedle se nacházel denní bar, kde seděli trenéři, skauti a vůbec lidé pohybující se kolem fotbalu.

Jelikož v tehdejší době měly ženy do zasedačky omezený přístup – to se záhy změnilo! –, usadila se moje manželka ještě s jednou kamarádkou právě v denním baru a poslala mi vzkaz, že tam je i trenér Monaka. O poločase jsem se tomu elegantovi, jenž na sobě měl dlouhý baloňák a na očích prapodivné, neforemné brýle, představil. Opravdu nepřipomínal typického fotbalového trenéra.

Zeptal jsem se ho, jak dlouho se v Londýně zdrží, a on odvětil: „Do zítřka.“ Nato jsem se ho otázal, co dělá večer. „Nic,“ řekl. Jedním z mých oblíbených pořekadel je průpovídka želv: „Nikdy se nikam nedostanete, pokud nevystrčíte krk.“ Tak jsem nadhodil, jestli by se mnou a mou ženou nechtěl zajít k jednomu příteli na večeri. Odpověď změnila život jak nám, tak zřejmě i všem fanouškům Arsenalu. „Ano, to bych rád,“ odušil.

Wenger přenocoval u nich doma v Totteridge, neboť ho přemluvili, aby s nimi zajel na menší večírek u Deinova přítele Alana Whiteheada, který v sedmdesátých letech dvacátého století hrával na bicí v popové kapele Marmalade. Večer se nesl ve znamení švédských stolů a společenské konverzace a nakonec si všichni zahráli šarády. Dein pokračuje ve vyprávění:

Arsène tehdy ještě neuměl až tak plynne anglicky, což vůbec nevadilo, protože v té hře jde o pantomimu! Během pár minut sebral odvalu předvádět gestikulací *Sen noci svatojánské*. V duchu jsem si říkal, že to není obvyklý fotbalový trenér, bývalý hráč, který v šestnácti odešel ze

ARSÈNE WENGER

školy. Arsène ovládal čtyři jazyky, absolvoval Štrasburskou univerzitu a měl titul z ekonomie.

V průběhu večera jako bych na nebi uviděl nápis: „Arsène do Arsenalu!“ Je to úděl, je to osud, je to nalinkované. Tehdy nás samozřejmě trénoval George Graham a zanedlouho jsme v nezapomenutelném zápase na liverpoolském Anfieldu získali ligový titul. Stali se z nás však s Arsènem dobří přátelé a čas od času jsem létával do Monaka na jeho zápasy. Všiml jsem si, jak komunikuje s hráči, s novináři, s fanoušky i s vedením klubu. Ani o tom nevěděl, ale vlastně už procházel konkurzem na trenéra Arsenalu.

Tím osudovým setkáním se všechno změnilo a v průběhu několika dalších let své přátelství ještě utužovali: Dein vždy Wengerovi poslal videokazetu s nahrávkou posledního zápasu Arsenalu a následně o něm spolu jako přátelé mluvili a každý výkon rozebírali. Proto když se roku 1995 uvolnil v Arsenalu trenérský post, pro Deina existoval jediný kandidát. Ale přestože měl Dein výrazný vliv na přestupy i každodenní chod klubu, zbytek představenstva jeho návrh odmítl.

Předseda klubu Peter Hill-Wood se s Wengerem sešel ve své oblíbené italské restauraci Ziani's poblíž londýnské King's Road. Hill-Wood si vybavuje, že na něj Wenger udělal dojem, největší obavy ale měl prý hlavně z toho, že šlo o cizince. „Popravdě jsem se v tehdejší době bál angažovat cizince,“ řekl Hill-Wood. „Pracovat s naším mužstvem nebylo zrovna jednoduché a pár hráčů mělo osobní problémy, proto jsem si nebyl úplně jistý, jestli by to pochopil. Okamžitě mi padl do oka. Jen mě a nejspíš i několik mých kolegů ovládala nervozita z toho, zda jsme připraveni na francouzského kouče. A dospěli jsme k názoru, že nejsme. S naším kádrem nebylo zrovna snadné pořízení. Samozřejmě jsem se mýlil.“

Hill-Wood musel později chtít nechtě přiznat, že muž, pro něhož se nakonec rozhodli, Bruce Rioch, který kvůli angažmá v Arsenalu odešel z Boltonu, „na tuhle práci tak úplně nestačil“. Názory hráčů na

Co pak je po jméně?

jeho osobu se však paradoxně – vzhledem k rezervovanému postoji představenstva vůči Wengerovi – dost lišily. Za Riocha se uskutečnil přestup Dennise Bergkampa a tento Holanďan pro něj má jen slova chvály, dokonce prý jeho odchodu litoval. A Martin Keown mu připisuje zásluhu na tom, že jako hráč začal lépe komunikovat.

S jinými velkými jmény a postavami měl však Rioch potíže. Hráči se mu často vysmívali, zvláště jeho zvyku nenosit u kalhot opasek. Fotbalisty často pobaví i drobnosti, a pokud by Riochovou jedinou starostí byly žertíky kvůli nenošení pásku, patrně by se to dalo přejít. Asi největší střet osobností však zažil s Ianem Wrightem, oblíbencem fanoušků Arsenalu a hlavním střelcem. Jejich vztah se ocitl na bodu mrazu, a tak útočník raději požádal o přestup, jelikož už nedokázal dál snášet, že ho trenér staví buď na levé křídlo, nebo ho dokonce nechává sedět na lavičce.

Krátce před začátkem sezony 1996/97 rozkol v šatně a neshody týkající se prostředků na přestupy přivodily Riochův konec. A tak během pouhých osmnácti měsíců klub proslulý stabilitou a rozvahou propustil trenéra kvůli skandálu, dalšího vyhodil kvůli problémům v šatně a náhle zvažoval, že by tento neblahý trend zvrátil angažováním v Anglii v podstatě neznámého Francouze.

Tehdy ještě neexistovaly sociální sítě, cizozemské kouče v Anglii ještě nikdo moc dobře neznal a stejně tak nikdo nebojoval za Wengerovu věc – kromě Deina. Od jejich setkání v roce 1989 zažil Wenger v kariéře vzestupy i pády, kvůli nimž dokonce zvažoval svou fotbalovou budoucnost. V letech 1987 až 1994 vedl Monako, ale čím dál častěji podléhal pocitu zmaru, jelikož neustále končil až druhý za Marseille. A tato frustrace se zhmotnila v podobě skandálu s ovlivňováním výsledků, který na Olympique Marseille dolehl. Wengerovi připadalo, že ho prezident marseilleského klubu Bernard Tapie okradl, když uplácel protihráče, činovníky i rozhodčí. Roku 1993 se Olympique Marseille propracoval až do finále Ligy mistrů proti AC Milán a pouhých pár dní předtím potřeboval vyhrát nad Valenciennes, aby si zajistil zisk dalšího francouzského ligového titulu.

ARSÈNE WENGER

Wengera to dodnes zlobí, a když se ovlivňování výsledků roku 2013 opět stalo předmětem mediálního zájmu poté, co anglický fotbal šokovala obvinění z korupce v nižších soutěžích, vyjádřil se k tomuto tématu na emotivní tiskové konferenci. Asi se nedá říct, že by o tomto nešvaru hovořil rád, chtěl však dát najevo svůj pohled na věc a přání, aby se už nic takového neopakovalo.

„Bylo to jedno z nejtěžších období mého života,“ uvedl Wenger. Není divu. Za nemalého úsilí si ve Francii vybudoval úspěšnou kariéru a kvůli marseillskému skandálu si dodnes připadá ukřivděný. Pořád se mu honí hlavou, čeho všeho mohl dosáhnout, kdyby měli všichni stejné podmínky.

V Monaku tehdy hrávali Mark Hateley, Jürgen Klinsmann a Glenn Hoddle. Wenger zlanaril i George Weaha a svým příznačným trenérským rukopisem změnil tohoto liberijského kanonýra v jednoho z nejlepších hráčů světa. Když Weah později pověsil kopačky na hřebík a vyměnil fotbal za politiku, přišel na jednu z Wengerových tiskových konferencí i jistý liberijský novinář a nervózně se trenéra zeptal, jestli ví, že Weah kandiduje ve volbách. Wenger zareagoval obsírnou odpovědí, jež skoro připomínala přednášku o Libérii a politice tohoto státu. Jestli to ví? Samozřejmě. Wenger zůstává svým hráčům věrný i poté, co ho opustí.

Trvalý dojem Wenger zanechal i v německém mistru světa Jürgenovi Klinsmannovi, který toho ve fotbale dosáhl opravdu mnoho jako hráč i jako trenér, ale prý podle vlastních slov za mnohé vděčí právě době, kdy působil pod Wengerem v Monaku. Obdiv ke svému bývalému kouči nijak neskrývá:

Každý hráč se může od svých trenérů ledacos přiučit a já na ně měl velké štěstí. Trénoval mě Arsène, Trapattoni, Beckenbauer, Ossie Ardiles, Gerry Francis, César Luis Menotti. Když se ohlédnu, měl jsem řadu učitelů, kteří mě toho spoustu naučili i mimo hřiště, nejen fotbalové věci. Wenger se stal legendou už v Monaku. Vydržel tam přes sedm let, pak velmi

Co pak je po jméně?

rychle přesídlil do Japonska a od té doby je tady [v Arsenalu]. Není to ale jen fotbalový kouč, který vám radí, co a jak na trávníku. Je doslova pokladnicí vědomostí i mimo hřiště a pro hráče to je jako chodit na nejlepší univerzitu na světě.

Dá se to doložit spoustou drobných příkladů, které se člověku nikdy nevykouří z hlavy, protože si vás časem najdou. Arsène na hráče vždycky pohlížel z dlouhodobé perspektivy. V Monaku jsme měli v kádru spoustu talentů; došli jsme až do semifinále Ligy mistrů, kde jsme vypadli s AC Milán. Nepostavil tehdy hráče, kteří po mém soudu měli hrát, aby chom měli naději na úspěch. Jedním z velkých jmen té doby byl Youri Djorkaeff; tehdy to byl ještě mladý hráč. A trenér řekl: „Ne, musí se učit správně žít i mimo hřiště.“ A vyplatilo se. Kluk se poučil a pár let nato vyhrál s Francií mistrovství světa.

Tam jsem pochopil, že na všechno pohlíží z dlouhodobého hlediska. Ano, uvědomoval si, že v krátkodobém horizontu musí mít výsledky. Šlo mu však o víc – o to, jak bude ten a ten hráč vypadat za dva roky, za čtyři, za šest. A on to věděl už tehdy, věděl to u Djorkaeffa, u Thurama, u Petita.

Wenger zjevně o všem velmi přemýšlel už od počátku své trenérské dráhy. I to je jeden z důvodů, proč ho tolik bolely nepravosti v marseillském úplatkářském skandálu. Čtyřem hráčům Valenciennes bylo tehdy nabídnuto po 250 tisících franků za to, když v zápase proti Marseille „nebudou hrát naplno“. Hráči ale všechno oznámili, vypuknuvší skandál otrásl francouzskou kopianou a na úspěchy Marseille – v obou předešlých sezonách skončilo Monako hned za ní – náhle padl stín. Zda své trofeje získala díky úplatkům, se už nedovíme. Wenger vzpomíná:

K člověku se donese ledacos, jenže nemůže jen tak vystoupit před novináři a říct: „Tehle zápas nebyl regulérní.“ Svoje slova musí dokázat. Můžete sice něco vědět a mít pocit, že je to pravda, ale veřejně vystoupit a prohlásit: „Podívejte, můžu to i dokázat,“ to je to nejtěžší. Objevují se

ARSÈNE WENGER

drobné incidenty, které se počítají. A nakonec se ukáže, že nic nebyla jen náhoda.

Je to ostuda. Jakmile pozbudete důvěry, že všichni zúčastnění jednají poctivě, je to naprostá katastrofa. Jsem přesvědčen o tom, že proti těmto nešvarům musíme bojovat s maximální přísností, abychom je z fotbalu odstranili. Byla to doba, kdy evropská kopaná nebyla z nejrůznějších důvodů čistá, doufám ale, že tyhle časy už jsou minulostí.

Podívejte, děláte-li takovou práci jako já, víte, jaké to je. Záleží vám na každé drobnosti, na tom, koho postavit do dalšího utkání, jak se na další zápas co nejlíp připravit, a když pak utkání začne a vy pochopíte, že to všechno bylo k ničemu, je to samozřejmě katastrofa.

Nechtělo se mi ale [z fotbalu] odcházet, protože i když se to dělo ve Francii nebo jinde v Evropě, pořád jsem měl pocit, že nakonec se kopaná zase očistí a u všech znovu převládne láska k této hře.

Z marseillského skandálu ovšem vzešlo jedno nerozlučné pouto. Trenérem Valenciennes byl tehdy Boro Primorac a tento muž si stál za svým přesvědčením. Svědčil u následného soudu roku 1994, kvůli čemuž byl ve francouzském fotbale ihned ostrakizován – tamním činovníkům se totiž nelíbilo, že se jejich špinavé prádlo pere na veřejnosti.

Wenger o Primoracovi řekl: „Zachoval se skvěle, protože ne každý se kvůli případným následkům postaví k problému čelem. Jednou vám možná řeknu, jak to celé bylo, a nebudete se stačit divit.“ Wenger v rozhovorech i na tiskových konferencích s oblibou trouse podobné náznaky. Jen málokdy se ovšem k celé záležitosti vrací. V jeho případě však následoval přesun do Japonska – a Primorace si vzal s sebou.

Wengerova dráha je v mnoha směrech zvláštní a podobně byla nekonvenční i jeho výchova. Narodil se v říjnu 1949 ve Štrasburku Alphonsovi a Louise Wengerovým. Štrasburk je hlavním městem Alsaska, regionu na východě Francie u hranic s Německem, a představuje v podstatě jakýsi most mezi těmito dvěma zeměmi. Rodina

Co pak je po jméně?

provozovala bistro a obchod s náhradními díly k automobilům. I přes svou národnost neuměl Wenger zhruba do sedmi let plynně francouzsky. A místo navštěvování fotbalových zápasů ve své domovině jezdil s otcem na utkání za hranice do Německa. Vybavuje si rovněž příjemné vzpomínky na to, jak se tísnili kolem staříčkého černobílého televizoru, na němž sledovali kopanou, a docela této hře propadl po památném finále Poháru mistrů evropských zemí v roce 1960, v němž Real Madrid rozstřílel 7:3 Eintracht Frankfurt.

Z dob, kdy začal sledovat finálová klání Anglického poháru, se mu uchovaly rané vzpomínky i na anglický fotbal. „Když jsem byl malý, dívat se na finále Anglického poháru byl hotový sen,“ vybavuje si Wenger. „Byla to jedna ze soutěží, které se daly sledovat v televizi... Přesně si pamatuju, kde jsem ve škole seděl, protože za sledování jsme museli platit jeden frank. Byl jsem tehdy pať z toho, že se hraje s bílým míčem a na dokonalém pažitu, protože já hrál ve vsi, kde bylo hřiště děs běs. Míč byl bílý a malý a trávník bezvadně upravený. A hráči byli načesaní a trenéři to tehdy až tak neprožívali – dokonce spolu na lavičce vtipkovali. Z toho jsem byl vždycky pať.“

Je pozoruhodné si uvědomit, že už tehdy Wenger pozoroval u trenérů řeč těla a jejich chování.

Prvním týmem, kterému fandil, však zřejmě byla Borussia Mönchengladbach, mužstvo, jehož zápasy sledoval na oněch fotbalových vyjíždkách do Německa. Jeho zápal ještě umocňovaly pravidelné debaty v rodinném bistro, o němž dnes s láskou mluví spíš jako o hospodě, což dokládá, nakolik srostl s anglickou kulturou. „Když je vám pět nebo šest, není lepšího psychologického vzdělání než vyrůstat v hospodě, protože tady poznáte spoustu rozmanitých lidí a slyšíte, jak dovedou být krutí. Slyšíte, že spolu mluví, jako by říkali: Jsi lhář.“ A tak se vám už od útlého věku dostává praktického psychologického poučení o tom, jak lidé uvažují.“

Jak Wenger sám připouští, coby profesionální fotbalista byl spíš průměrný. Tento někdejší vytáhlý obránce se postupně vypracoval

ARSÈNE WENGER

z amatérských týmů a nižších soutěží a vrcholu hráčské kariéry dosáhl v Racingu Štrasburk. Jako profesionál debutoval až v devětadvaceti letech; za klub nastoupil jen do třinácti zápasů, zahrál si však v Poháru UEFA a připsal si dva ligové starty v ročníku 1978/79, kdy klub získal titul. Na Wengerovu hráčskou kariéru ovšem vzpomíná málokdo.

Wenger si ale vybavuje, že chtěl odjakživa pracovat v Anglii. „Poprvé jsem do Anglie přijel v devětadvaceti; bylo to v létě, kdy má fotbal přestávku, a měl jsem se na univerzitě v Cambridgi učit anglicky. Nechtěl jsem umřít, aniž bych tuhle řeč ovládal, jelikož jsem měl odjakživa pocit, že bych chtěl žít mezinárodním životem, a připadalo mi, že bez zvládnutí angličtiny to nepůjde.“

Už tehdy projevoval zaujetí a odhodlání trénovat, díky čemuž se následně stal koučem mládežnického družstva. Poté se vypracoval na trenérského asistenta v Cannes, následně přesídlil do Nancy, a přestože s tamním klubem sestoupil, vysloužil si obdiv a zájem Monaka.

Wenger vzpomíná, že jeho první trenérské krůčky byly nesmírně stresující – dokonce natolik, že mu po zápasech bývalo ze samého napětí až fyzicky špatně. „Jako trenér jsem začal ve třiatřiceti a občas jsem měl pocit, že to nepřežiju. Dělal se mi zle od žaludku.“ Ti, kteří ho znají, dosvědčují, že ačkoli dnes už nezvrací, po porážkách bývá v podobně chmurném rozpoložení.

Relativní úspěchy na počátku trenérské kariéry v Monaku se změnily v hořkost a na sklonku roku 1994 odchází Wenger do týmu Grampus Eight v japonské Nagoji a bere si tam s sebou Primorace. Šlo o novou výzvu, která ho měla znovu vzpružit, ovšem počátky byly velmi krušné.

K Japoncům chová Wenger zjevné sympatie, často s nimi komunikuje na tiskových konferencích a ptá se jich, ze které části země pocházejí. Přesto se Wenger do Nagoje vrátil po dlouhých letech teprve v létě roku 2014, kdy tam Arsenal zajížděl v rámci předsezonního turné. Došlo i na emotivní znovushledání s někdejšími tlumočníkem,

Co pak je po jméně?

jenž mu byl od roku 1995 k ruce poté, co si majitel klubu po špatném začátku vyžádal schůzku s Wengerem. „Tak se sbal, Boro, a vyrazíme,“ řekl tehdy Wenger svému asistentu Primoracovi.

Wenger přicházel s očekáváním toho nejhoršího, nakonec si ale vydobyl důvěru a byl odměněn jedním z nejlepších období v dějinách klubu: tým vyhrál dva poháry, v japonské lize skončil druhý a Francouz získal ocenění Trenér roku.

Na dobu strávenou v Japonsku má Wenger velmi hezké vzpomínky – zejména proto, že díky výrazné změně prostředí pustil z hlavy skandál s ovlivňováním zápasů, který výrazně poškodil francouzský fotbal i Wengerovu důvěru v něj. Sám k tomu podotýká:

Měl jsem už odtrénováno deset let v nejvyšší francouzské soutěži. Byl to důležitý posun v mé tehdejší životní fázi, protože konfrontace se zcela odlišnou kulturou mi po mém soudu hodně prospěla. A stát na počátku něčeho nového, co v Japonsku vznikalo, byla vynikající zkušenost, protože Nagoja byl klub velice mladý, ale už tehdy velice profesionální.

Vyznačoval se výtečnou organizací a poznat na vlastní kůži, že ze sebe lidé vydají maximum, což v Japonsku dělají dennodenně, pro mě byl velmi pozitivní zážitek, který jsem si pak odnesl do Evropy. Mohl jsem v rámci své práce zažít konfrontaci se zcela jinou kulturou. A to je fantastické. Málolteré zaměstnání člověku umožní odcestovat do Japonska a pokračovat tam v práci. Tohle pro mě bylo něco jedinečného.

Japonsko Wengerovi podle všeho dodalo nové síly a tak trochu nenápadně nejspíš pomáhalo utvářet to, jakým je dnes člověkem. Díky tamní zkušenosti a díky obdivu fanoušků si uvědomil, jak je důležité splynout s kulturou země, ve které člověk působí, a pozvolna se tak už chystal jeho přerod v adoptovaného Angličana.

Není pochyb o tom, že jeho začátky v Arsenalu byly jakousi prověrkou. Wenger se pohyboval v úplně jiných sférách, než na jaké byli tamní hráči zvyklí. A stejně tak vedení. Hierarchie Arsenalu si však

ARSÈNE WENGER

uvědomila, jaké chyby se o rok dřív dopustila, a roku 1996 obnovila snahy Wengera angažovat. Podobnost jeho křestního jména s názvem klubu byla bezpochyby jakýmsi znamením – podobně jako si člověk, jenž sází jednou do roka, vsadí při Velké liverpoolské na koně podle jména, i vedení klubu se zřejmě tak trochu domnívalo, že Arsène bude určitě pro Arsenal tím pravým.

Navzdory pověsti, kterou si vybudoval v Monaku, jeho jméno v Anglii známé nebylo. Traduje se už téměř jako mýtus, že londýnský list *Evening Standard* přivítal Wengerův příchod titulkem: „Arsène kdo?“ Ovšem podle lidí, kteří dodnes v redakci *Standardu* pracují, je skutečnost taková, že se tato slova v době, kdy Wenger do Arsenalu přicházel, objevila na pouličním billboardu.

Evening Standard otiskl 18. září 1996 zábavný článek, který ukazoval, že Wenger představuje velkou trenérskou neznámou, a současně ztělesňoval další doklad toho, jak byl v té době anglický fotbal odříznutý od světa. Text kladl otázku: „Jak se jeho jméno – obě jména – vlastně vyslovuje? Jste-li Francouz, nejspíš řeknete Arrsén Wonžé. Němec? Snad Arzén Venga. A skalní fanoušek ze severní tribuny, štukatér Trevor Hale, by ucedil něco jako: Ásin Wonga, nebo se mejlím?“

Předseda klubu Hill-Wood byl nejen hrdý Angličan ze staré školy, ale také ctižádostivý bankéř. Odletěl do Japonska, s Wengerem si promluvil a dohodl se s ním na angažmá:

Arsène mi padl do oka, jakmile jsme se setkali. Je to nesmírně inteligentní, sympatický a také zábavný člověk s vytříbeným smyslem pro humor.

Po čase jsme za ním přijeli do Japonska a snažili se ho přesvědčit, aby z Grampusu Eight odešel o něco dřív. Namítl, že to nejde, a já mu řekl, že se ho nebudu snažit přemlouvat. Přišel s návrhem, že se nejdřív Grampusu Eight pokusí za sebe sehnat náhradu, aby ho klub vyvázal předčasně ze smlouvy. Přesně to také udělal a tři nebo čtyři měsíce nato přišel k nám.

Copak je po jméně?

Zmínil jsem se mu, že máme v kádru pár nebroušených diamantů, a zeptal se ho, jestli je dokáže zvládnout. Odvětil, že snad ano, protože v Monaku pro změnu trénoval Jürgena Klinsmanna a Glenna Hoddla a s těmi prý žádné potíže neměl, přestože to byly osobnosti, s nimiž to nebylo jednoduché.

Eufemismus „nebroušené diamanty“ patrně ještě zcela nepostihoval podstatu věci. Wenger podědil šatnu s alkoholovou kulturou, přebujelými egy, výraznými individualitami i hráči, s nimiž nebylo právě nejlhčí pořízení. Dokonce lze říct, že v Arsenalu tehdy působili fotbalisté, kteří v anglické kopané patřili mezi nejповěstnější pijany. Přezdívalo se jim „Úterní klub“, protože několik z nich se každé úterý po tréninku scházelo a vyráželo na flám, který se často protáhl až do brzkých čtvrtéčních hodin, pokud měli ve středu volno. Nové posily podstupovaly iniciační obřad, a přesto musely být s to v sobotu nastoupit. Tony Adams se v nedávné době svěřil, že byl alkoholik, Paul Merson se už dřív přiznal k problémům s alkoholem i drogami, načež podstoupil odvykací léčbu, a mohli bychom jmenovat bezpočet dalších případů pijáckých výstřelků, které klub zostuzovaly.

Někdejší trenér George Graham problém s alkoholem nevymýtl a tehdejší hráči byli výraznými osobnostmi, které o sobě dávaly hlasitě vědět. Přestože hráči ke Grahamovi chovali respekt, Riochovi se někteří vysmívali a najednou se po nich chtělo, aby se podřídili jakémusi neznámému trenérovi z Francie.

Podle Johna Hartsona, středního útočníka, kterého si přivedl Graham a který si podle vlastních slov při tehdejších flámech také s oblibou vyhazoval z kopýtka, byl Wenger pozoruhodný v tom, jak hráče dokázal předělat, získat si fanoušky a vymezit mantinely:

Bylo to něco úplně jiného. George byl skvělý trenér, jako hráč získal double, jako kouč zažil řadu úspěchů – tolik toho s Arsenalem vyhrál. Publikum za ním stálo. Hráči si po večerech prakticky dělali, co chtěli.

ARSÈNE WENGER

Pokud dostali chuť na pár piv, dali si je. Pokud chtěli flámovat celý den, nikdo jim nebránil.

Za George pili úplně všichni. I mně to připadalo super! V den, kdy jsem podepsal přestupní lístky, se Merse [Merson] akorát vracel z odvykačky. Už jsem si skoro myslel, že jsem o to nejlepší přišel! Ale oni v tom jeli furt. Merse svoje problémy překonal; den co den měl při ruce poradce. I Tony se snažil svůj život od základů změnit. Ale když jsem přicházel, byla to ještě jedna velká pařba. Pokud si chtěl člověk večer někam vyrazit, vždycky se našel někdo, kdo šel s ním. Vládly tam zkrátka staré pořádky.

Wenger kladl hráčům na srdce, že takhle se žít nedá, že takhle si kariéru neprodlouží. Pokud se podíváte na Bouldyho [Steva Boulda], Raye Parloura a hlavně Tonyho Adamse, ve dvaatřiceti by byli vyřízení, odepsaní. Trénovali s nasazením, jenže se stejným nasazením i flámovali. A Wenger nehodlal nic takového tolerovat.

Přivést Wengera bylo ze strany vedení Arsenalu obrovskou sázkou do loterie a současně i pozoruhodným projevem důvěry. Navíc se jeho angažování dost vleкло, protože po jmenování novým trenérem klubu se týmu oficiálně ujal až téměř za dva týdny.

Wenger se nastěhoval do domu v Totteridge, předměstí s množstvím zeleně na severu Londýna, nedaleko Deinových. Vzpomíná si na svou první cestu na Highbury, kam se vypravil metrem. Za celou dobu ho nikdo nepoznal, protože jen málokdo – fanoušky Arsenalu nevyjímaje – tehdy věděl, co je zač nebo jak vypadá.

„Abyste věděli, jednou jsem se už jako trenér Arsenalu vypravil metrem,“ líčil Wenger. „Když jsem přišel, řekl mi [asistent] Pat Rice, ať se vydám do Potters Bar a odtamtud že se dostanu podzemkou na Highbury. A tak jsem cestoval metrem – v té době mě nikdo neznal. Posadil jsem se a jel. Bylo to první týden, co jsem přišel. Ale rychle se to pak změnilo.“

Ve skutečnosti v Potters Bar žádná stanice metra není, dá se však jet vlakem a pak přestoupit na londýnskou podzemku v Cockfosters.

Co pak je po jméně?

Toto předměstí připomíná menší vísku; najdete tu pár kaváren, kde vysedávají mladí hráči Arsenalu, sídlí tu jedna z větších fotbalových agentur a právě zde či v blízkém okolí bydlí i řada zaměstnanců klubu. Je to tu ospalé a drahé, stojí zde velké domy a jde o ideální prostředí pro fotbalové bratrstvo.

Většina hráčů přišla s Wengerem podle vlastních vzpomínek poprvé do styku ve středu 25. září při utkání Arsenalu s Borussií Mönchengladbach v Poháru UEFA, jemuž nový trenér přihlížel z tribuny, načež o polohase chvatně zamířil do šatny, aby provedl pár taktických změn, a druhou půli už sledoval z lavičky.

Nigel Winterburn na to vzpomíná takhle: „Vůbec jsme nevěděli, co čekat. Moje hlavní myšlenky a vzpomínky na ty chvíle jsou takové, že všichni mluvili o ‚Arsènovi kdo?‘ – co je zač, bude to dobrá volba? Moje první vzpomínka se váže k tomu pohárovému zápasu. Řekli nám, že na utkání přijde, ale že mu bude jenom přihlížet, že do ničeho nebude zasahovat. O přestávce za námi ale přišel a provedl v týmu změny.“

Wengerův zásah se neosvědčil. Arsenal s Borussií Mönchengladbach prohrál a s celkovým skóre 4:6 z Poháru UEFA vypadl. Wenger je patrně rád, že podle oficiálních údajů tým převzal až několik týdnů nato. Je zajímavé, že Tony Adams se několikrát vyjádřil v tom smyslu, že se mu Wengerův příchod do šatny ani jeho taktické změny v danou chvíli nezamlouvaly, a možná právě tím se vysvětluje, proč byl vůči němu Adams ostražitý, když Francouz vedení týmu oficiálně převzal.

V zákulisí už ale Wenger pilně pracoval ještě předtím, než se vyvázal ze smlouvy v Grampus Eight, aby se mohl oficiálně ujmout trenérského kormidla v Arsenalu. Z rezervního týmu AC Milán si přivedl téměř zadarmo francouzského záložníka Patricka Vieiru, jenž byl samá ruka samá noha, ale zároveň uměl i přitvrdit. Vieirovy kvality udělaly na nové spoluhráče rychle dojem a jeho příchod současně posílil i jejich důvěru v trenéra: někteří z fotbalistů si uvědomili, že

ARSENÈ WENGER

i když Wenger vypadá spíš jak učitel zeměpisu, je mimořádně erudovaný.

Stěžejní ale bylo první setkání s hráči. Právě tehdy se totiž utváří trvalý dojem. Pokud ho člověk nezvládne, může to být jeho konec.

Je i Wengerovou zásluhou, že dnes Arsenal disponuje prvotřídním tréninkovým areálem. Když však do klubu přicházel, dělil se Arsenal o tréninkovou plochu s londýnskou University College.

Areál byl mírně řečeno strohý. Když člověk přišel od rozlehlého parkoviště, objevila se před ním jídelna a šatny a to bylo v podstatě všechno. Po vstupu do hlavní budovy stál hned napravo masážní stůl. Ještě jako mladý reportér jsem tam nervózně postával – jelikož jsem pracoval pro místní list a klubový program, měl jsem přístup i tam, kam směl jen málokdo – a čekal, až půjdou okolo hráči. Prostředí to bylo hlučné, drsné, až děsivé. Fotbalové ovzduší staré školy nebylo právě jednoduché změnit. Graham všemu velel železnou pěstí a vydobýval si takto respekt. Když kolem prošel, všechno ztichlo. Atmosféra to byla neúprosná. Zde nebylo místo pro slabost či změkčilé povahy, a právě proto bylo Wengerovi jasné, že musí hned napoprvé udělat dojem.

Ze šaten vedly spojovací dveře přímo na výborně upravené plochy. Než k nim člověk došel, minul travnatý plácek se starými rozvrzanými dřevěnými lavičkami, dvěma porcelánovými výlevkami, kolem nichž ležely kartáče na čištění bot – právě tam junioři leštili hráčům prvního týmu kopačky –, a menší vyvýšené prostranství, které se v posledních letech stalo dějištěm hned několika velkých dramát anglického fotbalu.

Právě tam musel Graham hráčům oznámit, že kvůli korupčnímu skandálu dostal vyhazov. Pro muže tak hrdého, jako je Graham, to byla potupa a hráči byli celí zaražení, protože jim jen poděkoval za vynaložené úsilí a rozloučil se. A Merson i Adams se právě na tomto místě přiznali ke svým démonům.

Jednoho prosluněného zářijového jitra roku 1996 se však hráči Arsenalu chystali vyběhnout k tréninku pod vedením asistenta Rice,

Co pak je po jméně?

když se Wenger, jenž tehdy v Colney zažíval svůj první řádný den v práci, nechal slyšet, že by rád svolal schůzku s hráči, aby se jim představil. Wenger přišel v saku s koženými záplatami na loktech a v profesorských brýlích, vyzářovala z něj nedbalá elegance. Ve tváři se mu ale zračil sebejistý výraz: sebevědomí a suverenita byly v tomto případě klíčové.

Dodnes jsem Wengera nikdy neviděl v ničem jiném než v obleku nebo teplákové soupravě – s výjimkou jediného případu. Tehdy měl na sobě béžové plátěné kalhoty, hnědou košili a neformální hnědé polobotky. Určitě nešlo o laciné kousky, přesto jako by Wenger vypadl přímo z katalogu tuctové konfekce. Dočista tehdy zapomněl, že ho čeká tisková konference. Tisková mluvčí mu zavolala a připomněla mu to a Wenger nakonec dorazil bezmála s dvouhodinovým zpožděním. Pro žádného z novinářů, kteří Wengera znají a chodí na jeho tiskovky, to není zdaleka nic neobvyklého, zde ale nešlo pouze o to, že nechal novináře čekat – on prostě zapomněl.

Roku 1996 Wengerův oděv nijak z davu nevyčníval, ve fotbalovém prostředí přesto působil nezvykle, když v šatně Arsenalu zahájil úvodní proslov. To, co měl na srdci, vyjádřil zcela jasně a přesvědčivě. Angličtinu už tehdy ovládal výtečně, bezpochyby si ji vylepšil i díky přátelství s Deinem, stejně se ale pár škodolibých šibalů vzadu tu a tam pokradmu pochechtávalo jeho přízvuku a národností. Několik z nich začalo potichu s rukou přes pusku imitovat inspektora Clouseaua.

Wenger promlouval o své touze nastolit v klubu „kulturu změny“. Řekl hráčům, že chce hrát „atraktivní fotbal, vyhrávat se stylem“. Ubezpečil je, že chce ve stávajícím kádru zachovat to dobré – týmového ducha, soudržnost a sílu –, na těchto přednostech stavět a navrátit Arsenalu úspěchy. Wenger dal rovněž fotbalistům jasně najevo, že hodlá pozměnit tréninkové metody a zlepšit jejich herní výkonnost, a zmínil se i o tom, že by rád zapracoval na jejich jídelníčku.

Jeho nástupní proslov trval zhruba čtvrt hodiny a fotbalisté, kteří mu toho dne naslouchali, vzpomínají, že na ně udělalo dojem, když

ARSÈNE WENGER

jim oznámil, že trénink přizpůsobí každému individuálně na míru a že každý dostane šanci. Wenger měl něco na srdci a tým mu pozorně naslouchal. Nechal se slyšet, že bude jednat na rovinu, a pokud mu budou hráči důvěřovat, mohou společně slavit úspěchy.

Někteří jeho svěřenci vtipkovali, že spíš než fotbalového trenéra Wenger připomíná učitele, a jelikož se na konci jeho proslovu mnozí smáli, bylo jasné, že ne každého si získal, protože ne všichni byli přesvědčeni o tom, že pro tuto práci disponuje náležitými zkušenostmi.

John Hartson u toho byl a dnes říká: „Arsène byl a stále je úplně jiná třída. Je nesmírně komplexní. Dovedl by promlouvat před pěti stovkami lidí na společenské akci v Savoyi. A totéž zvládne i tvář v tvář fotbalistům s přebujelými egy. Nejvíc na nás zapůsobilo, že byl skvěle připravený. Jako by o nás věděl úplně všechno. Zprvu jsme si říkali: ‚Co tenhle chlápek, který vypadá jak profesor, ví o fotbalu?‘ Jenže on nás měl do jednoho dokonale přečtené.“

Na ten den si dobře pamatuje i záložník Stephen Hughes:

Všichni kluci vystupovali na parkovišti z aut a divili se: „Co je to za maníka?“ Vidím to jako dneska. S oblibou všem určoval, co kdo bude ten den dělat na tréninku, kdežto George a Bruce nám prostě jenom řekli, ať se jdeme rozcvíčit, dáme si kolečko kolem hřišť, pak ať se vrátíme a pustíme se do tréninku. Ale Wenger vždycky zavelel: „Dobře, budeme dělat tohle, tohle a pak tohle.“

Vzpomínám si, že jsme z toho byli nesví, protože nikdo nevěděl, co nás čeká, jak si povedeme jako klub. Vybavuju si, že jeho angličtina mi připadala hodně slušná. Upírala se na něj spousta očí; nikdy by to nepřiznal, ale podle mě byl trochu nesvůj i on. Seděl jsem tam a v duchu si říkal: „Anglicky umí neskutečně. Ten chlap je celej neskutečnej.“

Během jediného týdne si téměř všechny získal – hlavně svými tréninkovými metodami. Rozdíl poznali velmi rychle na vlastní oči i kůži.

Co pak je po jméně?

První trénink pod Wengerem se natolik lišil od toho, na co byli hráči zvyklí za Grahama a Riocha – ti kladli důraz hlavně na standardní situace, na závěr se pak hrávalo v menších skupinkách na dvě branky –, že si ho mnozí dodnes živě vybavují. „Co má tohle k čertu znamenat?“ honilo se jim hlavou, když spatřili na zemi rozmístěných třicet cvičebních podložek. Byli zvyklí na strečink vestoje, kdy se dotýkali špiček nohou, aby si protáhli šlachy, a zvedali nohy, aby si protáhli stehna. A Wenger najednou po všech hráčích chtěl, aby si lehli na záda, přitáhli kolena a přetáčeli nohy ze strany na stranu kvůli rozhybání kyčlí.

Wenger rovněž zavedl plyometrický trénink: na dva kužely se položily tyčky a hráči je museli přeskokovat, dále museli provádět výstup na lavičku, výpady, běhali mezi metami. Chtěl hráče co nejvíc rozpohybovat, zlepšovat jejich rychlost a výbušnost. Trénink se výrazně proměnil. Byl krátký, intenzivní, ostrý a vždycky na vteřinu přesný, o což se staral sám Wenger se stopkami na krku. Často nad hráči stál, a pokud cviky neprováděli správně, museli je opakovat.

Jednou z nejvýraznějších osobností v šatně byl tehdy Ray Parlour, který si vybavuje jak tyto první dny, tak změněný režim, který Wenger hráčům zavedl:

Absolutně jsme netušili, co je zač. Kladli jsme si otázku, jestli může být v Arsenalu úspěšný. Byla to trochu sázka do loterie. Ale Davidu Deini jsme věřili, protože klub miloval, chtěl pro něj to nejlepší a chodil na každý zápas juniorů, béčka, prostě na všechno. A byl to právě David Dein, kdo řekl: „Díky tomuhle člověku se posuneme dál.“

Okamžitě mě upoutalo jeho zaujetí. Vždycky mi připadalo, jako by byl nesmírně nadšený, že může pracovat v anglické lize. Působil ve Francii, v Japonsku, ale anglická liga pro něj byla něco jiného a byl nadšený, že se může poměřovat s takovými velkokluby jako Manchester United. Věděl, že se může spolehnout na výbornou obrannou čtveřici, na Davida Seamana v bráně i na řadu dalších. Výbornými hráči se to v mužstvu jen hemžilo a navíc už měl v kádru i Dennise Bergkampa.

ARSÈNE WENGER

Zmiňované zaujetí projevoval hned od prvního dne a na tréninkovém hřišti byl fantastický. Vytáhli jsme míče. Okamžitě jsme začali trénovat zpracování balonu na zemi, přihrávky a náběhy. Nic proti ostatním trenérům, ale tyhle dovednosti jsme my angličtí hráči zřejmě dostatečně nepilovali. Otevřelo nám to oči v tom, jak na sobě musíme do budoucna zapracovat... Každému dal šanci. Arsène tam stál se svými stopkami a díval se. Ty stopky všechno změnil – díky nim získal trénink na zajímavosti. Bedlivě sledoval všechno, co kdo dělal...

Mému hernímu rozvoji rozhodně moc pomohl. Získal jsem jeho zásluhou větší sebedůvěru. Trénoval jsem díky němu daleko častěji a ty tréninky byly tak zábavné, že jsme si ještě přidávali. Všechno do sebe zapadalo. Všichni byli v ideálním věku. Chtěli jsme se z nejrůznějších důvodů co nejrychleji zlepšovat. A najednou jsme k tomu získali možnost.

Zahraniční hráči, které přivedl, byli úžasní, třeba Vieira nebo Overmars. Byla to světová třída a díky nim se bezpochyby zlepšovali i ostatní fotbalisté. Trénovali jsme moc rádi. Začínali jsme makat, ještě než Wenger vyšel ven. A on to věděl. Věci, které zavedl, byly bezvadné. A volnost, kterou nám dopřával, neuvěřitelná. Chtěl, aby na hřišti každý předvedl, co v něm je, nechtěl nám nic komplikovat. Říkal: „Koukněte, všichni víte, co máte dělat, máme natrénováno, tak běžte a hrajte.“

Veterán Nigel Winterburn, levý bek v tehdejší proslulé obranné čtveřici Arsenalu, byl z radikální proměny tréninkových metod ještě nadšenější:

Jeho tréninky jsem si zamiloval hned během prvního týdne. Byly krátké, ostré a intenzivní. Dřív jsme například byli v předsezonní přípravě zvyklí hodně běhat, tvrdě makat, ale za něj se přitom pracovalo s míčem. Postavil vás na vaši pozici a nechal vás běhat po lajně tam a zpátky, ale současně jste museli nacentrovat balon na středního útočníka. Nechal vás to udělat pětkrát nebo šestkrát a pak jste se zotavovali. Nato jste si šli odpočinout a na plac šel pravý obránce. Potom zase pracoval se zálohou. A pak přišla řada opět na vás.

Copak je po jméně?

Ano, běhalo se i bez míče, ale i to se měřilo na stopkách. Pokud šlo o starší hráče, jako byli Steve Bould nebo Lee Dixon, dopřával jim při bězích vteřinku navíc. O dvě nebo tři vteřinky navrch na zotavení. Bylo fascinující být toho součástí. Nabírali jsme základní kondici. Mladší kluci jako Ray Parlour a další dřeli víc a měli na to méně času. A pak jsme se věnovali plyometrickým cvičením – proskakovali jsme obručemi, přeskakovali překážky. Nic takového jsem nikdy předtím nedělal.

Předsezonní příprava se tehdy zaměřovala na běh a nabírání svalů. Skoro každý den dvě tréninkové jednotky a běhání. Ale za Arsèna to byl jenom výklus a procházka! Šli jsme na oběd a říkali si: „Odpoledne asi přitvrdí!“ Ale když jsme vyšli na hřiště, ležely tam míče. Pilovali jsme techniku a cílem bylo naskočit znovu do tréninkového režimu po šesti týdnech dovolené. Byl to úplně jiný přístup.

Myslím, že nad jeho tréninkovými metodami, intenzitou tréninků, pečlivostí, s jakou bylo všechno rozplánované, nemohl člověk nežasnout. Já osobně se s Arsènovými postupy okamžitě ztotožnil, protože mě ty tréninky bavily – jak jsme nacvičovali přihrávky, práci s míčem. Chtěl, aby byli všichni neustále v pohybu, v součinnosti, aby si říkali o míč, trénovalo se naplno.

Musím přiznat, že dřív jsem tréninku ne vždycky dával maximum. Ale když přišel Arsène, byl jsem už trochu starší a k tomu se proslýchalo, že se chce zbavit původní obranné čtyřky, a tak se můj přístup k tréninku změnil; ta intenzivnost mi vyhovovala. Byl krátký, byl ostrý... Vzhledem k výsledkům, které jsme s tímhle stylem fotbalu začali dělat, myslím, že většinu hráčů opravdu bavil. Upřímně řečeno mám pocit, že prostě nebylo možné, aby to někoho nebavilo.

Stephen Hughes se nechal slyšet: „Překvapilo nás už to, když nás poslal na plac a každý si měl vzít balon. Dicko [Lee Dixon] se divil: ‚Co to má znamenat?‘ Běhali jsme po hřištích a trénovali Cruyffovu kličku. Vzpomínám si, jak Tony Adams prohodil: ‚Cruyffovu kličku jsem nedělal už tři roky!‘ Dokonce i Boro [Primorac] ty Cruyffovy kličky zkoušel a všichni jsme se smáli jak malí kluci.“

ARSÈNE WENGER

Wenger také zavedl do tréninku figuríny. Rozestavil je například do formace 4-4-2 a jeho svěřenci je museli obehřávat. Často si také vybral záložníka, krajního obránce, křídlo a středního útočníka, kteří dostali za úkol věnovat se nácvikům. Na počátku byla předávka míče ve středu hřiště, následoval balon do strany, zpátky doprostřed a zase do křídla a nakonec krajní záložník nacentroval na útočníka. Možná to jako cvičení působí zvláště, trénovalo se však stále dokola, jelikož Wenger chtěl, aby hráči měli v hlavě zažitě určité vzorce. Jakmile se pak v podobné situaci ocitli během zápasu, stačilo při akci správně „přepnout“ a každý věděl, kam mu spoluhráč nabíhá.

Wengerovi připadalo, že tým, který podědil, hraje až moc zkostnatěle. Chtěl svým svěřencům dopřát volnost, ale současně usiloval o to, aby měli v hlavě uložená potenciální řešení. Snažil se je zlepšit po technické stránce, aby ubylo strnulých šablon a přibylo pohybu, a domníval se, že k tomu přispívají i zmiňované figuríny.

Také si přál, aby hráči uměli lépe kličkovat, měnit směr a zároveň stále ovládat balon. Nácvik přihrávek, práce v malých trojúhelnících, přihrávky do míst, kam si mají hráči nabíhat – tato cvičení je měla zdokonalit nejen technicky, ale rovněž u nich zlepšit rychlost fotbalového myšlení. Hráči měli být víc v pohybu jak fyzicky, tak duševně. Tytam byly dny dlouhých nákopů do vymezených prostorů; Wenger v tréninku pracoval spíš na držení míče a na přihrávkách. Při trénincích získali na důležitosti zejména krajní obránce, kteří se měli neustále nabízet na přihrávku brankáři, jenž měl pokyn místo dlouhého výkopu dopředu vyhodit nebo vykopnout balon nakrátko.

V rámci jiného cvičení zase fotbalisté utvořili kroužek s jedním hráčem uprostřed. Ten dostal prudkou přihrávku, musel míč zpracovat a poslat dál. Všechno se provádělo v maximální rychlosti. Trenér na vše dohlížel a jeho svěřenci si opravdu připadali pod tlakem, bezpochyby si tím však tříbili zpracování a technický um.

Wenger pracoval i s jednotlivými hráči. Trénink v tom případě vedli Pat Rice a Boro Primorac a hlavní kouč se fotbalistům věnoval

Copak je po jméně?

individuálně. Jednou třeba dostali dva křídelníci pokyn centrovat ze stran na středního útočníka Johna Hartsona, jenž měl pilovat zakončení. Wenger celou dobu vedle Hartsona stál, radil mu, jak má pracovat a jak zlepšovat pohyb, aby se dokázal zbavit obránce nebo se připravit na centr.

I navzdory pokroku, kterého tým trenérovou zásluhou dosahoval, si hráči mezi sebou žertem šuškali, že jako fotbalista je Wenger „dost mizerný“, což vysledovali při nemnoha příležitostech, kdy se k nim přidal nebo kdy si čekání na začátek tréninku krátil kopáním do míče. A stejně tak by nebylo správné tvrdit, že hráči žádnou z Wengerových metod nezpochybňovali. Tehdy na počátku Wengerova angažmá za ním dokonce zašel Tony Adams – jemuž se podle postavy ze seriálu *Only Fools and Horses* přezdívalo Rodders – a postěžoval si, že v tréninku nedělají dost pro to, aby nabrali maximální kondici.

Hughes si vzpomíná, jak Wenger zareagoval: „Vždycky jsme končívali zápasem osmi proti osmi. On byl první trenér, který začal vážně mluvit o krátkých a ostrých trénincích... Ale taky nám řekl: ‚Žádné strachy. Na druhou polovinu sezony budeme silnější.‘“

Druhá výrazná změna nastala ve stravování hráčů. Wenger zakázal kečup a Ian Wright si stěžoval, že mají ke všemu brokolici. Rychlé zavedení zdravého, chuťově bezvýrazného a velmi přísně kontrolovaného jídelníčku představovalo pro některé hráče kulturní šok, jak si vybavuje Nigel Winterburn:

Rehydratace se výrazně změnila: pila se voda. Přišel nový kuchař. Podávaly se ryby, grilované, vařené kuře a všechno úplně bez koření. Do půl sedmé večer po zápasech se ve společenské místnosti nesměl podávat alkohol. To pro něj bylo zcela zásadní – doplňování energie hned po zápasech. S oblibou jsem si dával kousek čokolády, ale Arsène chtěl mít pod palcem úplně všechno. Rád cestoval vlakem. Mohl procházet vagonem a kontrolovat, co kdo dělá. Člověk se musel mít na pozoru i tehdy, když si chtěl dát čaj. „Dobře, šálek čaje si dej, ale bez cukru.“

ARSENÈ WENGER

Když jsme na nástupišti čekali na vlak a on se zrovna neřval, namáčkali jsme se do stánku a kupovali pytlíky chipsů. Určitě moc dobře věděl, která bije, ale my mu to spláceli na hřišti.

Na nový stravovací režim si pamatuje i John Hartson: „Změnil veškeré postupy. O výživě jsem toho tehdy moc nevěděl. Přišel jsem z Lutonu, kde působili hráči ze staré školy... a ti se o nějaký jídelníček moc nestarali. Jejich stravou bylo uzené s vejcem a hranolky a k tomu sklenice ovocné šťávy. Ale když jsem přestoupil do Arsenalu, Arsène Wenger to všechno změnil. Jedlo se společně; než jsme se směli zvednout od stolu, museli nejdřív všichni dojít. Bylo to samé kuře a rýže. V pátek večer těstoviny. Nechyběly ani bifteky, ryby, opravdu dobré jídlo, nemohli jsme si stěžovat.“

Samozřejmě bylo třeba důvěry ve chvíli, kdy se hráči stravovali doma nebo třeba i na výjezdech, a poté, co několik hráčů otestovalo Wengerovu trpělivost, musel trenér rychle zavést nová pravidla. Při výjezdech k venkovním zápasům zakázal pokojovou službu, a dokonce hotelům nařizoval, ať ho informují, pokud by to některý z hráčů zkoušel. Stephen Hughes na ty doby a Wengerova nová pravidla vzpomíná takto:

Všechny nás naštvalo, že nám zadrželi kečup. Všichni jsme se ho snažili nějak propašovat. Útočník Johnny Hartson byl bezva kluk. Byli jsme na výjezdu, byli jsme po večeri, a když jsme u něj zaklepli na dveře, dopřával si lahev coly, obložený sendvič a dvě hodiny nato nechal všechny talíře přede dveřmi svého pokoje!

To ale dlouho netrvalo. Pamatuju si, jak nás Wenger hlídal – všechny si nás svolal, řekl nám, že už nesmíme využívat pokojovou službu, a pak i hotelu zakázal, aby nám dávali cokoli navíc. Nařídil zaměstnancům, že mu mají všechno hlásit, a pak si někoho vytáhl a zeptal se ho: „Jak to, že sis chtěl objednat pokojovou službu a lahev fenty?“

Co pak je po jméně?

V tréninkovém areálu Wenger zakázal perlivou vodu, protože bublinky v ní obsažené podle něj brání proudění kyslíku, a stejně tak i mléko a cukr v čaji a kávě, jelikož je to prý „odporný anglický zlovyk“. V pozdějších letech v tomhle směru trochu ustoupil, nabádal však hráče, že cukr musí být v teplých nápojích rovnoměrně rozpuštěný.

Když Sol Campbell několik let po Wengerově příchodu poskytoval v tréninkovém centru rozhovor, posadil se s šálkem kávy, rozhlédl se, jestli se nikdo nedívá, a pak si na lžičku nabral trochu cukru. A kávu si osladil s pozoruhodnou pečlivostí: nabral cukr na lžičku, pak ji strčil do šálku a pohybem zleva doprava nápoj důkladně zamíchal, aby se cukr rozpustil opravdu rovnoměrně.

Campbell vysvětloval, že je Wenger nabádal: „Když už si musíte čaj nebo kávu sladit, je třeba krystalky rovnoměrně rozptýlit, aby se cukr rovnoměrně rozpustil.“ Díky tomu ho podle Wengera následně organismus rovnoměrně vstřebá, úroveň energie zůstane stabilní a nedojde k výkyvu hladiny cukru v krvi.

Správná strava je pro Wengera zcela zásadní a její zásady si osvojil v Japonsku. I dnes zdůrazňuje, jak je důležité sledovat, co hráči jedí. „Po mém soudu se v Anglii konzumuje moc cukru a masa a málo zeleniny. Dva roky jsem žil v Japonsku a tam jsem zažil nejlepší jídelníček ve svém životě. Celý tamní životní styl je provázaný se zdravím. Jejich stravu tvoří převážně vařená zelenina, ryby a rýže. Žádné tuky, žádné cukry. Když tam žijete, všimnete si, že tam nikdo není tlustý. Naopak Britové se stravují opravdu příšerně. Celý den pijí čaj s mlékem a kávu s mlékem a k tomu jedí sušenky. V téhle zemi se jí přesně to, co by sportovci jíst neměli.“

Už během prvních týdnů zavítal do tréninkového areálu odborník na výživu, promluvil k hráčům a rozdál jim letáčky s pokyny, co by měli a neměli jíst. Wenger velmi dbal na komunikaci. Počátky jeho angažmá hrály stěžejní roli v jeho úsilí získat největší osobnosti na svou stranu – pokud možno natrvalo. Často bylo možno Wengera vidět, jak obchází tréninkové plochy s Tonym Adamsem nebo Paulem

ARSÈNE WENGER

Mersonem, dvojicí hráčů, kteří v té době potřebovali velkou podporu, a Wengerovy „dlouhé procházky“ po boku těchto fotbalistů se na počátku staly rutinou.

Další významná změna se odehrála u předzápasové přípravy na domácí utkání. V éře George Grahama se hráči sjeli do golfového klubu South Herts v Totteridge na severu Londýna, kde se konala týmová porada, a poté v koloně zamířili na Highbury. Za Bruce Riocha se fotbalisté dokonce nejdřív doma najedli – většina z nich snídala fazole či omelety – a pak se každý sám rozjeli na stadion, kde se sešli.

Wenger ale prosadil, že se budou scházet už dřív (zprvu v tréninkovém areálu a později v hotelu, kde měli nocovat i před domácími zápasy) a že až pět hodin před výkopem budou přísně dodržovat předepsaný jídelníček. Ten tvořila bramborová kaše, zelenina a vařené kuře. Občas se tak hráči zoufale snažili dostat do sebe kompletní menu už v deset hodin ráno.

Za Riocha představovaly jedinou vzpruhu želatinové bonbony nachystané v šatně. I to se za Wengera změnilo. Hráči začali jako potravinový doplněk dostávat kreatin, který zlepšuje energii a zvyšuje svalovou sílu. Jde o zcela legální doplněk, přestože se kolem něj v průběhu let vyskytly určité kontroverze. Nakonec však Arsenal přestal kreatin používat, protože mnoha hráčům způsoboval žaludeční nevolnost. Kromě něj se začalo pracovat i s doplňky, které zlepšují energii a vypadaly jako kostky cukru. Hráči mezi sebou žertovali, že se z fyzioterapeuta Garyho Lewina stal dealer a že všichni jedou v drogách. Zda jsou v kádru prvního týmu, poznali hráči i podle toho, že dostávali tyto doplňky. Winterburn vzpomíná:

Doplňky, které se používaly, nikdy nikdo nikomu nenutil, takže je člověk brát nemusel. Já třeba nebral žádné, to musím přiznat. Všechno před vás rozložili a stručně vám vyložili, co k čemu je. Já měl ale určité zvyky a se svým žaludkem jsem toho před zápasy beztak moc nesnědl.

Co pak je po jméně?

Mám-li být upřímný, nový jídelníček vlastně nijak nezměnil můj postoj ani pohled na to, zda mi výrazněji pomohl. Řídil jsem se jím, protože tak to má být, když člověk hraje v nějakém týmu. Pokud vám předepíší určitou stravu, dodržujete ji. Neměl jsem rád k obědu vařené jídlo. Když u toho Arsène zrovna nebyl, dopřál jsem si občas sendvič. Musel jsem si dávat pozor, jestli se nedívá, a doufat, že si toho kuchař nevšiml, jinak bych byl v maléru!

Ty doplňky člověk buď bere, nebo ne. Hodně kluků je bralo. Prostě si na to zvyknete. Jak už jsem říkal, tyhle preparáty dostáváte s tím, že vám mají pomoci. Jenže nejdůležitější stejně je, co předvedete za devadesát minut na hřišti. Podle mě nezáleží na tom, jestli si někdo dá hamburger, protože pokud si týden co týden odvede svoje, ať si ho klidně dopřeje. Za sebe říkám, ať si takový člověk jí, na co má chuť.

A Stephen Hughes, kterému říkali „Hughesy“, dodává:

Pár kluků ty doplňky začalo brát, zkusili to. Já vždycky dal na Martina Keowna, pamatuju si, jak říkal: „Hughesy, musím si dávat bacha – nechci bejt zas až moc silnej.“ Vždycky si zobnul a už po třech minutách hlásil: „Hnedka je mi líp.“ Do jisté míry to bylo určitě psychikou.

Vzpomínám si, že jsem kvůli tomu trochu přibral, a trenér povídá: „Hughesy, že ty se mi někde dojídáš?“ A já odušil: „Ne, to bude asi tím kreatinem.“ On na to: „Ty bereš tohle? Tak s ním přestaň.“ Sledoval ty, kteří ho brali, a všechno zkoumal; některým klukům tenhle preparát vyhovoval.

U hráčů nastaly viditelné změny. Všem se zlepšila zdatnost, výbušnost a dynamika. Nejenže Lewin přicházel s tubičkami kreatinu, ale také se u něj objednávaly masáže, které se rovněž staly klíčovým prvkem Wengerovy nové filozofie. Hráči ze staré školy zničehonic chtěli každý den masírovat. S tím, jak masáže nabývaly na oblibě, musel Lewin hráče varovat: „Ale možná si budeš muset hodinku počkat, mám už tady pořádnou frontu.“

ARSÈNE WENGER

Výrazné změny předzápasové přípravy i jídelníčku v tréninkovém areálu si vybavuje i Parlour: „V tréninkovém komplexu nebyl nikde žádný cukr, k obědu se pila jenom voda. Tříchodový oběd se podával už v půl dvanácté dopoledne, takže do zápasu člověku docela vyhládl. Kdyby si před utkáním dal cukr, rozkolísala by se mu v krvi jeho hladina, což není žádoucí. O poločase nás ale obcházel s kostkami cukru. A pak během přestávky zase voda. Na té kostce cukru byla trocha něčeho na povzbuzení – vůbec nevím, o co šlo!“

Hartson zdůrazňuje revoluční dopad, který všechny tyto změny měly na tehdejší anglický fotbal: „Změnil ho jídelníčkem, tím, jak jednal a mluvil s hráči. Díky němu jsme dělali strečink před zápasy, po zápasech a stejně tak před každým tréninkem i po něm. Anglický fotbal mu vděčí za mnohé, on opravdu změnil podobu tolika věcí – tréninku, přípravy i způsobu hry jako takové. Bylo to něco neskutečného.“

Hráči přijímají změny daleko snadněji, když jsou za nimi vidět výsledky na hřišti. Wenger však na nelehké začátky vzpomíná s pobavením. Připadalo mu, že je všechno proti němu – mezi hráči, fanoušky i sdělovacími prostředky panovala skepse –, a podobně jako asi většina trenérů rád vyváděl druhé z omylu. „Lidé se ptali, co jsem zač. Byl jsem pro ně velká neznámá. A v Anglii navíc do té doby ještě žádný zahraniční trenér neuspěl. Takže jsem se nacházel v situaci, kdy mě nikdo neznal a historie byla proti mně.“

Občas to bylo zábavné. Změnil jsem [u hráčů] pár návyků, což v týmu s průměrným věkem třicet let není nic jednoduchého. Při prvním zápase hráči skandovali: „Chceme zpátky tyčinky Mars!“ Takže tam byly i komické momenty. O poločase prvního utkání jsem se zeptal fyzioterapeuta Garyho Lewina: „Nikdo nic neříká, co je s nimi?“ a on na to: „Mají hlad.“ Nedopřál jsem jim před zápasem jejich čokoládičku. Byla to legrace.“

Poprvé Wenger vedl Arsenal z lavičky v zápase v Blackburnu proti místním Rovers a tým pobýval v hotelu poblíž stadionu Ewood Park.

Co pak je po jméně?

Nechal všechny hráče svolat do tanečního sálu, kde je notně šokovalo, když se jim snažil vštípit cviky z jógy, základní pohyby z pilates a protahovací cviky. Psal se rok 1996, a pokud nějaký hráč statečně přiznal, že k rozvoji pohyblivosti využívá jógu, ještě minimálně pět let se to považovalo za téma na článek do novin. Reakce hráčů byly smíšené: nezamlouvalo se to zejména Davidu Plattovi, naopak Steve Bould přisuzuje strečinku zásluhu na tom, že si o další dva roky prodloužil kariéru.

Winterburn si na první výuku protahovacích cviků v blackburnském tanečním sále pamatuje:

Věnoval se tomu, kde to šlo. Když byla někde volná místnost, prostě jsme tam napochodovali. A bylo úplně jedno, co je to za místnost. Někdy to byl rozlehlý otevřený prostor, jindy to tam bylo dost stísněné a nebylo moc místa na manévrování. Bylo mu jedno, kde jsme, zkrátka šlo o součást zahřívacího rituálu, který měl v oblibě. Dělali jsme to bez výjimky před každým zápasem.

V den zápasu jsme obvykle vstali a šli se projít. Pak jsme zapadli do nějaké místnosti, dělali ty všemožné protahovací cviky, strečink ve stylu pilates s nohou zvednutou na stěnu a podobně. Záměrem asi bylo tělo důkladně rozhýbat... Neviděl jsem důvod, proč by to mně a zbytku týmu nemělo pomoci, takže se člověk přizpůsobí a odcvičí to... Dost možná to tak dělají dodnes. Ráno v den zápasu byl přesně daný čas, kdy se sejdeme. Když jsme se sešli, vyrazili jsme na krátkou procházku – jenom na deset patnáct minut. Vrátili jsme se do místnosti, udělali si ten strečink a pak jsme se vydali na předzápasový oběd. V době mého působení v klubu to takhle bylo skoro pokaždé.

Hughes vzpomíná, že zejména anglickým hráčům dělalo zprvu potíže brát vše vážně. „Ten strečink byla ta nejpodivnější věc na světě. Když jsme poprvé nakráčeli dovnitř, museli jsme zvedat nohy na zeď. Všichni angličtí hráči bzdili a krkali, což se trenérovi vůbec nelíbilo.

ARSENÈ WENGER

Z jeho pohledu šlo o chvíli, kdy je třeba se vnitřně srovnat; chvíli to trvalo... a pak to začalo být tak nějak normální.“

Wenger chtěl zavést také strečink v osm hodin ráno před večerními zápasy. Kapitán a neoficiální mluvčí mužstva Tony Adams kvůli tomu zosnoval protest, načež došlo ke změně na předzápasovou procházku ráno před zápasem.

První zápas Wenger odkoučoval v Blackburnu 12. října 1996. Arsenal nepředvedl nejkvalitnější výkon. Ian Wright sice vstřelil poměrně záhy branku, Blackburn byl pak herně lepší a jen vinou smůly se mu do poločasu nepodařilo vyrovnat. Když mířili hráči Arsenalu do kabin, byli připraveni na nejhorsí. Báli se, že se do nich Wenger okamžitě pustí. Stal se však opak.

Podle jednoho z hráčů Wenger v šatně promluvil až po celých osmi minutách. I asistenta Rice patrně Wengerovo mlčení znervózňovalo, celkově však mělo zklidňující účinek. Arsenal vyběhl ke druhému poločasu, Wright krátce po přestávce zaznamenal druhý gól a londýnské mužstvo zápas vyhrálo 2:0. Takto započala Wengerova legenda, Wengerův efekt a Wengerův příběh.

Hartson, který v tom prvním utkání nastoupil, vzpomíná:

Je to zvláštní, ale nikdy až tolik do věcí nezasahoval. Seděl v týmovém autobusu schovaný v davu; jako by spíš častěji nakukoval do šatny, než že by k mužstvu sáhodlouze promlouval.

Pro mě to byl velký den – parádně jsem si tehdy vodil Henninga Berga! Pamatuju si, že před prvním gólem jsem vyhrál hlavičku, a v obou případech se trefil Wrighty. První branku jsem myslím připravil já... Hrál jsem agresivně. Bylo mi tehdy jednadvacet a zřejmě mě vnímal jako takového výbušného, ne úplně ostříleného zrzka, což se mu asi zamlouvalo. Po celou svou kariéru s oblibou hrává s urostlým chasníkem na hrotu.

Po zápase za námi přišel. Řekl, že jsme podali skvělý výkon a že se s námi všemi těší na další spolupráci. A hned od pondělka s námi opravdu začal pracovat v tréninkovém areálu. Jak ten první zápas, tak trénink mě moc bavil.

Co pak je po jméně?

Dodnes Wenger v kabině často mlčí i po těch nejtěžších nebo nejvíce demoralizujících porážkách. Raději sedává opodál, vše vstřebává, tříbí si myšlenky a rozbor si nechává až na příští trénink. Etiketa v šatně je cosi, o čem Wenger zjevně hluboce přemýšlí, zejména o chování trenéra, jeho jednání s hráči, o tom, jak je co nejlépe motivovat nebo povzbudit.

„Ano, někdy jsem si o přestávce nebral servítky, člověk se ale musí přizpůsobit kultuře svého týmu,“ prohlásil Wenger. „Vydáte-li se do Japonska, musíte si dávat pozor, protože to, co v anglické šatně vypadá normálně, může najednou v japonské způsobit obrovský šok.“

Koluje řada historek o roztržkách v kabině vyvolaných tím, že si trenér pustil ústa na špacír. Patrně nejslavnější incident má na svědomí sir Alex Ferguson: vzteky nakopl kopačku a ta trefila do hlavy Davida Beckhama, což si vyžádalo několik stehů. Něco takového by se Wengerovi přihodit nemohlo, i kdyby byl seberozčilenější.

Wenger se skutečně přizpůbil odlišné kultuře panující v Anglii, kabina se pro změnu pomaličku přizpůsobovala jemu a současně oceňovala změnu v tom, jak s nimi trenér jedná. Některé tradice zachoval – před zápasy hráčům dovolil pouštět si v kabině hlasitou hudbu, ačkoli všechno ostatní, co souviselo s tímto posvátným prostorem, se neslo ve znamení klidu a vyrovnanosti – a jiné zvyklosti poupravil.

To, že Wenger nemá ve zvyku křičet, může hráče i vyvést z míry. Opravdu hlasité výměny názorů v šatně by se patrně daly spočítat na prstech jedné ruky. Takový už je Wenger: v zásadě klidný a rozvážený. Je to jeho způsob, jeho metoda a filozofie. I jemu se stane, že na tiskovce vybuchne, ne však moc často. Tu a tam se před médií rozzlobí na někoho z realizačního týmu – většinou ale po venkovní porážce v evropských pohárech, kdy chce co nejrychleji opustit stadion, zmizet v autobusu a nasednout do letadla. Podrážděný a ve stresu bývá hlavně kvůli cestování, dokonce se traduje, že jednou vyhnal Paula Johnsona, dlouholetého zaměstnance klubu, který dnes zařizuje výjezdy prvního mužstva, z týmového autobusu, aby se pokusil nějak

ARSÈNE WENGER

vyřešit zátaras na silnici, který Arsenalu bránil v cestě na nádraží a poté vlakem domů. Wenger prý zlostně tloukl do stolku, zatímco se Johnson snažil – a nakonec úspěšně – rozptýlit dopravní zácpu na mostě. Už samé počátky Wengerova angažmá v Arsenalu bezpochyby prokázaly, že to není žádný tuctový trenér.

Jeho styl, myšlenky a metody – jež se tolik lišily od všeho, co bylo předtím – zvěstovaly příchod nové éry. Filozofii Arsenalu čekala revoluce v tréninku, na hřišti i v kabině.

FRANCOUZSKÁ REVOLUCE

„Z prvu jsem si říkal: ‚Co tenhle Francouz vůbec ví o fotbalu?‘ Nosí brejle, umí vůbec anglicky?“ Tak zněla ostrá slova legendárního kapitána Arsenalu Tonyho Adamse. Když Arsène Wenger klub přebíral, byl vůči němu velmi skeptický. Adams býval vynikající, ale typicky anglický stoper s osobitými způsoby, hlasitý a houževnatý. Rovněž byl považován za jakéhosi mluvčího kabiny. Za éry George Grahama často na popud spoluhráčů za trenérem a manažerem v jedné osobě chodíval a snažil se s ním pro mužstvo vyjednat lepší podmínky smluv.

O Grahamovi bylo známo, že se co do výše kontraktů zrovna nepředá. Roku 1986 to došlo až tak daleko, že Martin Keown, který na Highbury vyrostl, odešel do Aston Villy kvůli sporu o padesát liber týdně. Arsenal ho nakonec roku 1993 musel přes Everton kupovat zpátky, a to za dva miliony. Ekonomicky to bylo zcela nesmyslné, pro Grahama však typické: handrkoval se doslova o každou penci.

Hráči mezi sebou žertovali, že Adams chodí za Grahamem s příslibem, že se nedá obměkčit a že jim všem vyjedná vyšší plat. Záhy nato ovšem z trenérovy kanceláře odchází s tím, že štědře přidáno dostal jen on, kdežto ostatní už tolik ne. Ačkoli do značné míry šlo jen o vtípky v kabině, v klubu skutečně panoval pocit, že se hráčům křivdí a že nedostávají běžnou sazbu. Adams se u Grahama pokoušel pro mužstvo vyjednat lepší smlouvy, leč bez úspěchu.

První a možná i tou nejlepší věcí, kterou Wenger udělal pro to, aby si hráče získal na svou stranu, bylo, že jim nechal kontrakty okamžitě

ARSÈNE WENGER

vylepšit. Některým členům proslulé defenzivní čtveřice Arsenalu se tak plat ze dne na den hned zdvojnásobil. Wenger byl v nefalšovaném šoku, jak nízké gáže některé z opor jeho mužstva pobíraly. Všechny smlouvy si prošel a ihned začal naléhat na místopředsedu klubu Davida Deina, jenž ho na Highbury přivedl, aby se hráčům navýšily platy na patřičnou úroveň.

Zkuste si představit, jaká asi byla odezva kádru. Jednoho dne si fotbalisté připadají ukřivdění, nedocení, přestože pro klub vyhrávají trofeje, a hned další den nový trenér všechno změní. Existoval-li rychlý a snadný způsob, jak si hráče naklonit, Wenger ho našel. Dokonce se dá říct, že v optimistické atmosféře, která v klubu zavládla, dostali někteří fotbalisté lepší smlouvy, než v jaké mohli vůbec kdy doufat. Po vylepšení podmínek všech ostatních byli na kobereček předvoláni i Dennis Bergkamp a Tony Adams a rovněž dostali nové kontrakty. Když se rozneslo, že dva nejlépe vydělávající – a bezpochyby i nejdůležitější – hráči v klubu dostali znovu přidáno, vydala se opět za Wengerem delegace hráčů a žádala ho o další zvýšení platů, jelikož náhle brali výrazně méně než zmiňovaná dvojice spoluhráčů. Nigel Winterburn vzpomíná:

Smlouvy se myslím změnily velice rychle. Popravdě se výrazně změnily už za Bruce Riocha. Bruce tam strávil jenom rok, takže těžko říct, jestli by ten vývoj pokračoval. Ale Arsène velice záhy usoudil, že platy neodpovídají tomu, čeho by chtěl s mužstvem dosáhnout. A tak se opravdu rychle změnily. Vždycky je to stejné. Nikdy to nevíte úplně přesně, ale odjakživa mám dojem, že se hráči dělí na úroveň A, B a C. A on se mezi těmito třemi kategoriemi snažil zachovat rozumné odstupy.

Starší hráči – já, Lee Dixon a Steve Bould – zpravidla dostávali smlouvy na rok. Domluvili jsme s ním, že nám to poví už v únoru [zda nám bude smlouva prodloužena]. Vzhledem k tomu, jaké jsme měli mužstvo, jsme doufali, že v kádru vydržíme, a že budeme-li s příchodem února pořád ve hře o titul nebo budeme mít nakročeno k zisku poháru,

Francouzská revoluce

jen sotva někomu v takové fázi sezony trenér řekne, že už dotyčný novou smlouvu nedostane...

Vždycky splnil, co slíbil. Vzpomínám, jak jsme za ním jednou přišli a on nám všem dal nové smlouvy, protože prý chtěl, abychom se přiblížili nejlepší hráčům, jako byli Tony Adams, Patrick Vieira, Dennis Bergkamp... A za týden přijde Tony a povídá: „Tak jsem podepsal novou smlouvu.“ A Bouldy, já a Lee na to, že jsme zase tam, kde jsme byli před týdnem.

Řekl jsem ostatním klukům: „Nemám za ním zajít?“ Tak jsem se za ním vypravil a povídám: „S novou smlouvou jsem moc spokojený, ale zároveň jste vylepšil plat i všem ostatním hráčům, takže jsme zase tam, kde jsme byli.“ A on, ať to prý nechám na něm. Vrátil jsem se za Leem a Bouldym a řekl jim, že mám pocit, že mě prostě odbyl. Ale pár dnů nato za námi přišel a prohlásil, že jim to prý ještě bude muset schválit liga, ale slíbil nám, že nám ještě přidá přesně tolik, kolik nám dal už minulý týden na konci sezony. Prý nám to ale bude muset dát jako jednorázovou částku.

To bylo naprosto neuvěřitelné. Nic takového jsem nikdy nezažil. Věřil jsem mu, protože vždycky dostal svému slovu. Písemně nic podchytené nebylo, měli jsme týden staré oficiální smlouvy, ale v květnu nebo v červnu jsme v rámci jedné z výplat dostali ten příplatek, ke kterému byl připojen formulář schválený vedením ligy. To bylo něco naprosto neskutečného. On opravdu vždycky splní, co slíbí, o tom žádá. A právě díky tomu se mu zřejmě dařilo zachovávat jednotu v týmu a mezi hráči.

Navzdory dojmu, že při přestupech Wenger postupuje velmi obezřetně, se vždy snaží o hráče starat a patřičně je odměňovat, jelikož dobře ví, že pokud hráče finančně zabezpečí, oni mu to vrátí. Někdejší útočník Arsenalu John Hartson se nechal slyšet: „Hráči od něj dostávali výborné smlouvy, vylepšené podmínky, prodloužené kontrakty, víc peněz a následně mu to spláceli. Vyhrávali mu tituly. Byli k němu loajální a vraceli mu důvěru. I on je vůči hráčům velmi loajální. Na to hráči reagují. Chce je odměňovat. Je to velmi významná součást jeho filozofie.“

ARSÈNE WENGER

Wenger svou filozofii přirovnává k „socialistickému modelu“, což vyvolalo smích několika reportérů, když to prohlásil na tiskové konferenci. Fotbaloví milionáři jdou jen těžko dohromady se socialistickými zásadami. Wenger tím však chtěl říct, že se snažil o to, aby se všichni hráči pohybovali v podobném mzdovém pásmu, aby v šatně nevzkypěla zášť. Kdyby jeden hráč z týmu dostával desetinásobek platu jiného spoluhráče, vznikalo by podle Wengera napětí a zničil by se tím duch kabiny.

„Platíme dobře. Platíme velmi dobře,“ řekl Wenger. „Celý život usiluju o to, aby lidé, kteří pro nás pracují, dostali dobře zaplacenno, a domnívám se, že pokud to jde, pak by to tak být mělo. [Měli bychom se snažit] vyplácet rozumné částky, které lze před každým hráčem obhájit. Občas děláme výjimky, ale ty patrně nejsou zas až tak vysoké. Chcete-li být stále v zisku, je třeba to mít na paměti. Jak to chodí v jiných klubech, nevím. Ale nejde jen o můj postoj; spolupracujeme s představenstvem. Chceme-li zajít trochu ‚dál‘, žádám představenstvo o svolení. Jinak ale vyznáváme spíš takový socialistický model.“

Politiku má Wenger rád, tvrdí však, že ve společnosti, natožpak ve fotbale, nefunguje ani komunismus, ani kapitalismus. Vyplácení vysokých mezd ale obhazuje, protože „výjimečné nadání“ je prý třeba ocenit. To patrně potvrzuje i jeho plat, který v Premier League vždy náležel k těm nejvyšším.

„Z politického hlediska jsem zastáncem efektivity. V první řadě ekonomické. Až do konce osmdesátých let dvacátého století byl svět rozpolcený vedví – lidé byli buď komunisti, nebo kapitalisti. Komunistický model ekonomicky nefunguje, to jsme si všichni uvědomili, ale i kapitalistický model působí v moderním světě neudržitelně. Nelze přehlížet individuální zájmy, svět se však po mém soudu pomalu vyvíjí. Posledních třicet let přineslo všem na Západě jakousi minimální finanční částku; politicky by dalším krokem bylo, že si každý může vydělat určitou maximální částku.“

Francouzská revoluce

Winterburn kladně hodnotí, jak se s ním zacházelo, zároveň má ale za to, že Wengerova loajalita k hráčům i dodržování slibů mohou nakonec vést k oslabení celkové síly káдру:

Když jsem roku 2000 odcházel, dostal jsem nabídku na novou smlouvu. V kanceláři Davida Deina jsem si promluvil s ním i s Arsènem. Když mě Arsène v prosinci předchozí sezony vyřadil ze sestavy, po několika týdnech mi řekl: „Vím, že tě to netěší, byls celou kariéru zvyklý týden co týden hrát, chci ale, abys zůstal členem káдру.“ Doklepal jsem to do konce sezony, cítil jsem však, že mi trochu klesá výkonnost, takže jsem buď musel odejít, nebo úplně pověsit kopačky na hřebík.

Říkal jsem si, že rok bych to ještě mohl vydržet, cítil jsem ale, že kdybych hrál jenom jednou za čtyři pět týdnů, moc by mi to neprospělo. Chtěl jsem tomu dát maximum, a tak jsem mu řekl, že chci odejít, a probral jsem to i s Davidem Deinem. David mi nabídl smlouvu, která mi zaručovala dokonce víc peněz, než kolik jsem tehdy bral. Já ale Davidovi opáčil, že o peníze nejde, že prostě chci hrát fotbal, a když jsem z té schůzky odcházel, vzal mě Arsène kolem ramen a řekl: „Neboj, já ti to zařídím.“

Vím, že se postaral nejen o mě, ale i o Raye Parloura, kterému pomohl k přestupu do Middlesbrough, a skoro stejné to bylo i s přestupem Thomase Vermaelena [v létě roku 2014], za který byl kritizován. Pokud hráčům nedovolíte odejít, můžete jim zabít kariéru. Někteří fotbalisté potřebují pravidelně hrát, kdežto jiní dokážou do týmu naskočit, když je třeba, jenže Vermaelen je typem hráče, který potřebuje hrát pravidelně. Vinou zranění a toho, že nenastupoval pravidelně, se ani nepřiblížil úrovni výkonnosti, jakou měl, když přicházel.

[Wenger] tedy přišel o hráče, je to však člověk, který drží slovo, a pokud vám řekne, že můžete odejít, zpravidla vás odejít nechá... Občas si to pak slízne, když mají lidé pocit, že kádr zbytečně oslabil. Jenže jemu zřejmě připadá, že to hráčům dluží, protože za klub něco odehráli, vydávali se za trenéra ze všech sil a navíc k němu byli loajální.

ARSÈNE WENGER

Někdejší záložník Arsenalu Stephen Hughes líčí, jak dobře se Wenger snaží o hráče starat:

S hráči ho pojí zvláštní pouto. Přejde-li fotbalista ze Španělska, opravdu o něj pečuje. Zřejmě si říká: Přestěhoval se, přesídlil sem i s rodinou a dal klubu všechno. Znamená to, že je k hráčům opravdu loajální. Museli byste se hodně snažit, abyste našli někoho, kdo by ho neměl rád. I ten, kdo zrovna nehraje, ho plně respektuje. Vždycky mu můžete zavolat, je to sympaták. Strašně hodný člověk.

Delší dobu už jsem s ním nemluvil, ale pokud bych potřeboval pomoc nebo radu a zatelefonoval mu, určitě by mu to ani trochu nevadilo. Pokud by nešlo o něco absurdního, pomohl by vám. Už je prostě takový. Věděl, že hráči ze sebe vydají všechno. Mám ho moc rád a on nezapomíná. Na rozdíl od jiných, kteří vás pustí z hlavy, jen co zabouchnete dveře. Ale takový on není.

Nebyly to jen smlouvy, co Wengera hned zkraje prověřilo. Odehrály se totiž dvě zásadní události. Zaprvé shořela budova tréninkového komplexu v obci London Colney (*ležící na sever od Londýna víc než dvacet kilometrů od stadionu Arsenalu – pozn. red.*). Wenger nevěděl, jestli se má smát, nebo brečet. Tamní zastaralý areál nesnášel a požadoval vybudování lepšího tréninkového střediska někde jinde. Druhou událostí byly ohavné a zcela nepravdivé fámy o jeho soukromém životě, které se začaly šířit a jsou dodnes součástí urážlivých pokřiků na jeho adresu na tribunách stadionů. Wenger chtěl ukázat, že má vše pod kontrolou, a tak se k oběma záležitostem postavil čelem.

Tréninkový areál v Colney si klub pronajímal od londýnské University College, a pokud se hráči zdrželi déle, potkávali se v něm odpoledne s vysokoškoláky. Traduje se, že budovu tréninkového střediska nechtěně zapálil hráč mládežnického týmu v důsledku manipulace s vadnou sušičkou na prádlo, která vybuchla a způsobila požár.

Francouzská revoluce

Wenger velmi naléhal, aby na původním místě vznikl nový, špičkový tréninkový komplex. Dokonce lze říct, že z toho udělal zásadní otázku: „Bez záruky takovéto svobody a možností bych býval nezůstal,“ nechal se slyšet později. Areál vznikl nákladem dvanácti milionů liber a byl financován z prostředků, které vynesl přestup Nicolase Anelky do Realu Madrid.

Wenger se o výstavbu z pochopitelných důvodů osobně zajímal, dokonce vybíral i příbory do jídelny a židle. Skříňky v šatnách nemají dveře, protože by to podle Wengera bránilo komunikaci mezi hráči – přes dvířka by na sebe neviděli a nemohli by se spolu bavit. Za všech okolností je zde třeba nosit návleky a celá budova byla navržena tak, aby dovnitř stále dopadalo denní světlo. Se svým obvyklým citem pro detail trval Wenger též na tom, aby byly lavice do šaten v tréninkovém areálu zhotoveny na míru, díky čemuž mají patřičnou výšku pro hráče menší postavy i urostlé.

Zbudování tréninkového centra bylo pro Wengera důležitou záležitostí a první mužstvo strávilo pendlováním autobusem mezi tréninkovými hřišti v London Colney a nedalekým hotelem Sopwell House bezmála dva roky. V hotelu se hráči převlékali, jedli a celkově o ně bylo dobře postaráno. John Hartson vzpomíná: „Když jsme začali jezdit do Sopwell House, jako bychom každý den navštěvovali lázně. Masáže, odpočinkové prostory, ozdravovna – nemělo to chybu.“

Oproti tomu mládežnické týmy a rezerva se převlékaly v mobilních buňkách na parkovišti tréninkového areálu a od prvního mužstva si připadaly zcela odříznuté. Vytvářelo to roztrpčení, což Wengera trápilo, zvláště když se změnilы časy tréninků a junioři ani béčko se s áčkem mnoho týdnů vůbec nepotkali. Tréninkové centrum zůstává Wengerovou základnou. Má tam svou kancelář; přichází časně, odchází pozdě a v tomto rozmezí se odehrávají vyjednávání i schůzky a domlouvají se přestupy.

Druhou brzkou prověrkou Wengerovy osobnosti se staly nechutné a falešné fámy o jeho soukromém životě. Ty se začaly šířit – živěny

ARSÈNE WENGER

pomluvami v londýnské čtvrti City – a získaly takovou sílu, že už na ně narážely i televizní a rozhlasové stanice a novináři se utábořili přímo před vchodem na Highbury. Vše vyvrcholilo v den utkání béčka Arsenalu, kdy se mohl Wenger snadno skrýt a k ničemu se nevyjadřovat.

Toho dne se letecky vrátil do Londýna z Francie a z letiště se taxíkem vydal přes město na Highbury. Když taxi před stadionem zastavilo, vybavil si Wenger, jenž silící mediální bouří nevnímal, že se na něj řidič jaksi zvláště díval. Jakmile z vozu vystoupil, sesypali se na něj rozhlasoví, televizní i novinoví reportéři, kteří si s ním chtěli o fámách promluvit. Wenger, jenž stále netušil, která bije, se choval nesmírně zdvořile a omluvil se s tím, že se vrátí, jen co si do kanceláře odloží zavazadla.

Cestou ho zahlédla nová tisková mluvčí Arsenalu Clare Tomlinsonová, která do klubu přešla z anglické Fotbalové asociace, a zastavila ho. Připadl jí tak nezáviděníhodný úkol povědět mu, proč se ke stadionu reportéři sjeli a jaká obvinění se snášejí na jeho hlavu. Tomlinsonová, která následně pracovala i pro televizi Sky, si na ten nemilý den vzpomíná:

Seděla jsem na podlaze svojí kanceláře – zrovna jsem začínala a ještě mi ji nestihli vybavit nábytkem – a zahlédla jsem, jak jde okolo... Tak jsem vběhla do jeho pracovny a zavřela dveře. Už vám nejsem s to říct, co jsem povídala; vymazala jsem si to z hlavy. Anglicky on umí výborně, netušila jsem ale, jestli ví, co znamená slovo pedofil. Co říct? Jak to jenom formulovat?

Vybavuje se mi jenom jeho reakce. Pamatuju si, že celý strnul, zesinal. A nesmírně se rozlítl. Bylo to něco jiného než rudá mlha u Alexe Fergusona – Wenger prostě jen znechucením zbledl jako stěna. Občas přemítám, kolik asi chybělo, aby prostě vyšel ven, nasedl do taxíku, vrátil se na Heathrow a zabalil to. Obvinít někoho ze znásilnění je silná káva, ale obvinít někoho ze znásilňování dětí je naprostá nehoráznost.

Francouzská revoluce

Radši jsem skoro zatarasila dveře. Řekla jsem mu, že s ním musím probrat právnícké formality, a povídám: „Arsène, venku jsou kamery – to, co teď uděláte, se jednou provždycky zaznamená. Nikdo tomu nevěří; musíte se s tím vypořádat, ale budou vás při tom nahrávat.“

Nejsem právnička, mám ale představu, co je to urážka na cti. Proto jsem mu poradila, že je má vyzvat, ať to vyřknou nahlas. „Pokud řeknou: ‚Co si o těch nařčeních myslíte?‘, ať je přímo před svědky konkretizují. To je jediná možnost.“ Tomu člověku se zhroutil svět. Stál a poslouchal, všechno vstřebával a nedokážu ani vylíčit, jak nesmírný k němu chovám obdiv. Celý můj pohled na něj se odvíjí od onoho dne, od toho, jak se s tím vším vypořádal – zachoval se úžasně. Zvládl to opravdu skvěle, neztratil rozvahu...

Když s novináři Wenger domluvil, řekl: „Pokud nemáte další otázky, půjdu se podívat na zápas béčka.“ Clare Tomlinsonová si vzpomíná, jak se za svou zemi omlouvala, zároveň si ale vybavuje i to, co se stalo druhý den:

Vrátila jsem se na fotbalový svaz a noviny samozřejmě otiskly věci, které jim schválili právníci, naformulované tak, aby je nikdo nemohl žalovat za urážku na cti. Vzpomínám si, že mi druhý den na svaz telefonoval – což je u něj velice nezvyklé, protože jsem pro něj pracovala dva roky a množství případů, kdy mi volal, bych spočítala na prstech dvou rukou – a strašně se zlobil. Povídal: „Mluvil jsem s právníky i s představenstvem a vy jste zřejmě jediná, kdo to celé bere vážně. Proč nemůžu nikoho žalovat? Proč všechny ty noviny tohle tisknou? Ve Francii je to úplně jiné. Jak to, že můžou tohle otisknout?“ Byl z toho zdrcený...

Volali mu přátelé z Japonska, z Německa, z Francie a všichni se ptali: „Co se to děje?“ To nařčení obletělo celý svět. Všechno, o co usiloval, se smrškló na takovéhle příšerné, nactiutrhačné a nepodložené obvinění. Bylo to hnusné a on z toho byl patřičně zhnusený. Ale to, jak se s tím vypořádal, bylo předzvěstí toho, jak se vypořádal se vším, co přišlo v budoucnu. Zvládl to skvěle.

ARSÈNE WENGER

Toho dne se Wenger zcela záměrně rozhodl vystavit se zrakům veřejnosti. Zasedl v lóži pro vedení klubu a všechny kamery se upíraly spíš na něj než na zápas. Všichni hráči rezervy nastupovali do zápasu s vědomím, jaký skandál vypukl. Vůbec tomu nechtěli věřit, někteří ale krátce před zápasem zaslechli nařčení z rádia a moc nechápali, co se děje. Avšak Wengerovo rozhodnutí vyjít na schody před stadionem a postavit se k celé záležitosti čelem vyzdvihlo sílu jeho charakteru a ukázalo, že se za žádných okolností nevzdává.

S hráči Wenger o této věci nikdy nemluvil. Dodnes ho znechucuje skandování fanoušků soupeře – které bohužel v ochozech stále zaznívá – a policie, pořadatelé ani úřady zřejmě nejsou ochotni či schopni provinilce potrestat. Dokonce i sir Alex Ferguson osobně oslovil příznivce Manchesteru United a požádal je, ať nic podobného při zápasech neskandují.

Fotbalový novinář Henry Winter na ten den vzpomíná takto: „Arsène se s tím vším vypořádal naprosto skvěle. Byl dopálený a říkal, že ve Francii podobnou vlezlost neznají. Ve Francii je to tak, nebo alespoň ještě donedávna rozhodně bylo, že soukromí je nedotknutelné. A Arsèna šokovalo, že mu do soukromí kdosi vnikl a že na něj vytáhl takové pomluvy. Přesto se sešel s novináři a vzal s sebou i svou tehdejší tiskovou mluvčí Clare Tomlinsonovou, jež stála po jeho boku. Vidět Wengera s touhle okouzující ženou vedle něj byl opravdu silný obraz.“

Urážlivé skandování vycházející z nepravdivých a škodolibých nařčení je patrně tím, co se Wengerovi na anglické kopané zamlouvá nejméně. Má rád atmosféru na stadionech, nadšení diváků pro hru. Tyto posměšky ale stále nevymizely a člověk by musel mít opravdu hroší kůži, aby je úplně hodil za hlavu, přestože už uplynula dlouhá řádka let.

Bezpochyby šlo o nepříjemnost, která odváděla od práce, nemohla však Wengerovi zabránit v tom, aby v Arsenalu pokračoval ve své revoluci. Poté, co klub v říjnu převzal, dovedl ho v sezoně 1996/97 ke

Francouzská revoluce

třetímu místu v lize. První letní přípravu měl tedy k dispozici před začátkem sezony roku 1997 a některé starosvětské tradice, které se k ní v Arsenalu vázaly, ho dost zarazily. Právě během přípravy řada hráčů Arsenalu vyrážela na dlouhé alkoholové tahy. Zahraněním fotbalistům byl takový přístup cizí a Wenger proti němu ostře zasáhl.

Skandinávii, kam tým vyrážel na letní soustředění dřív, Arsenal vyměnil za rakouské lázeňské městečko Bad Waltersdorf. Jde o nevelkou obec s termálními prameny a několika menšími hotely, ležící ve Štýrsku přímo u dálnice A2 nepříliš daleko od hranic s Maďarskem a Slovinskem. Wenger o této lokalitě podle očekávání věděl vše a začal tam své svěřence vozit každé léto.

Rovněž šlo o signál konce bujarých pijatik, které tolik zarážely Dennise Bergkampa:

Tohle jsem prostě nedokázal pochopit. V rámci přípravy jsme se vydali na soustředění do Švédska a trénovali dvakrát denně. Večer jsem se šel s manželkou projít a uviděl všechny hráče Arsenalu sedět před hospodou. Přišlo mi to k nevíře. Zvláštní je, že na tréninku si člověk ani ničeho nevšiml, protože byli plní síly a vždycky se vydali na sto procent. Já nepil a oni to respektovali. Oni pili a já si říkal: „Tak už to v Anglii chodí, takže to musíš respektovat.“

Rok nato přišel Arsène a všechno se změnilo. Později jsme i díky svým anglickým obráncům slavili úspěchy. Vtiskovali týmu ducha, což u Evropanů z kontinentu chybělo. Říkávali: „Opři se do toho!“ a spousta dalších průpovědek. Měl jsem to rád, zvláště: „Jak moc to chceš?“ Přemýšlel jsem nad tím. Uvázlo mi to v paměti. Opravdu to chceš víc než soupeř? Kolik jsi odhodlán tomu dát? Kolik času jsi ochotný obětovat tomu, abys byl lepší? Je to taková tradice anglických bojovníků; jakýsi mravní řád. Jdeme do toho společně a vydáme ze sebe sto procent.

Vymýcení alkoholové kultury představovalo patrně nejvýraznější prvek Wengerovy francouzské revoluce. Nechvalně proslulý Úterní

ARSÈNE WENGER

klub naznačoval, jak často a hojně se v klubu dřív pilo. Přispívala k tomu i skutečnost, že středa zpravidla bývala dnem volna, protože univerzita potřebovala tréninkový areál pro své účely. Není těžké si představit, jak se Wenger tvářil, když se to dověděl.

„Na první letní přípravu s Arsènem Wengerem nikdy nezapomenu,“ prohlásil bývalý záložník Arsenalu Ray Parlour. „Do týmu přišli noví kluci z Francie, třeba Patrick Vieira, Emmanuel Petit a Gilles Grimandi. Makali jsme ze všech sil a na konci soustředění nám Wenger řekl, že si všichni můžeme někam vyrazit. Hned jsme zamířili do hospody a Francouzi šli do kavárny.

Nikdy nezapomenu na tu chvíli, kdy Steve Bould nakráčel k baru a objednal pro nás pět celkem pětatřicet piv. Když jsme z podniku odcházeli, zahlídli jsme kluky z Francie v kavárně, kde seděli a kouřili. Pomyslel jsem si: Jak my tu ligu jenom letos vyhrájeme? My jsme všichni namol a oni si hulí.‘ A nakonec jsme získali double.“

Když o Parlourových vzpomínkách slyšel Wenger, laskavě se pousmál a sám zavzpomínal: „V tom mu [Parlourovi] můžete věřit! Tlak okolí se výrazně změnil. Fotbalisté toužili vyhrávat stejně před dvaceti lety jako dnes. Měli víc volnosti než dnes, protože tělesné nároky jsou podstatně vyšší a rovněž je společnost prošpikovanější zařízeními, která člověka sledují. Je dnes tudíž daleko obtížnější zachovat si anonymitu. V tomhle směru je tlak na hráče mnohem větší než v dobách Raye Parloura.“

Wenger alkohol nezakázal hned po nástupu do funkce, rozhodně však stanovil zcela nové meze. Tak například za Grahamovy a Riochovy éry se v luxusním týmovém autobusu podávalo pivo, pizza či pečeně s vínem. Pokrmy do Wengerovy éry přetrvaly, alkohol ale hráčům zapověděl s tím, že mají energii doplňovat řádně. A poté, co Tony Adams veřejně přiznal, že je alkoholik, přestal tým z úcty k němu popíjet i ve společenské místnosti na Highbury.

Takzvanou „brigádu ze zadní sedačky“ tvořily individuality jako Ray Parlour, Steve Bould či mladý středopolař Stephen Hughes,